

МОНГОЛЫН ОЛОН УЛСЫН БА ҮНДЭСНИЙ СПОРТЫН АРБИТРЫН ХОЛБООНЫ УДИРДАХ ЗӨВЛӨЛИЙН ТОГТООЛ

2025 он 02 сар 07 өдөр

№ 23/01

Улаанбаатар хот

Дүрэм шинэчлэн батлах тухай

Арбитрын тухай Монгол улсын хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.3 дах заалт, Монголын Олон улсын ба Үндэсний Спортын арбитрын холбоо ТББ-ын дүрмийн 10 дугаар зүйлийн 10.1, 10.3, 11.1 дэх заалтын тус тус үндэслэн **ТОГТООХ НЬ:**

1. Монголын Олон улсын ба үндэсний Спортын арбитрын “Дүрэм”-ийг шинэчлэн (Хавсралт 1) баталсугай.
2. Олон улсын ба үндэсний Спортын арбитрын “Хэрэг хянан шийдвэрлэх дүрэм”-ийг шинэчлэн (Хавсралт 2) баталсугай.
3. Олон улсын ба үндэсний Спортын арбитрын “Үндсэн зардал болон нэмэлт зардлын хэмжээг тооцох журам”-ыг шинэчлэн (Хавсралт 03) баталсугай.

Г.БАТЗАЯА

Э.ЗОЛЖАРГАЛ

И.МӨНХЗУЛ

Ц.ГАНБЛЯР

Б.ТЭНҮҮН

**МОНГОЛЫН ОЛОН УЛСЫН БА ҮНДЭСНИЙ СПОРТЫН АРБИТРЫН
ХОЛБООНЫ ДЭРГЭДЭХ МОНГОЛЫН ОЛОН УЛСЫН БА
ҮНДЭСНИЙ СПОРТЫН АРБИТРЫН ДҮРЭМ**

**НЭГ. МОНГОЛЫН ОЛОН УЛСЫН БА ҮНДЭСНИЙ
СПОРТЫН АРБИТР, ТҮҮНИЙ ЧИГ ҮҮРЭГ**

- 1.1. Монголын Олон улсын ба Үндэсний Спортын арбитрын холбоо нь Арбитрын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлд “Монгол Улсад байнгын арбитрыг ... хэрэглэгчийн зэрэг төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн холбоодын дэргэд байгуулж болно” гэсэн зохицуулалтыг үндэслэн Монголын Олон улсын ба Үндэсний Спортын арбитрыг үүсгэн байгуулсан болно.
- 1.2. Монголын Олон улсын ба Үндэсний Спортын арбитрын холбоо (цаашид “Холбоо” гэх) нь их спорттой холбоотой аливаа хэрэг, маргааныг спортын арбитраар шийдвэрлэхэд хөндлөнгөөс оролцох эрхгүй, зөвхөн тус арбитрын бүрэлдэхүүнийг бүрдүүлэх, хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны дүрэм, журмыг батлах, Спортын арбитрын хэвийн үйл ажиллагаа, хараат бус байдлыг хангах, талуудын эрх ашгийг хамгаалах, сургалт, уулзалт, хурал зөвлөгөөнийг зохион байгуулах, өдөр тутмын захиргаа, бичиг хэргийн болон санхүүжилтийг хариуцан ажиллана.
- 1.3. Монголын Олон улсын ба Үндэсний Спортын арбитр (цаашид “Спортын арбитр” гэх) нь Монголын Олон улсын ба Үндэсний Спортын арбитрын холбооны дэргэдэх арбитрын хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаа явуулах төрөлжсөн, байнгын арбитр мөн.
- 1.4. Спортын арбитрын арбитрч нь орон тооны бус 21-ээс доошгүй гишүүнтэй байна. Арбитрын гишүүдийг хуульчдаас, гадаад улсын спортын арбитр, спортын байгууллага, Монголын Үндэсний Олимпын Хороо, тухайн спортын холбоо, нийгэмлэг, спортыг идэвхитэй дэмждэг төрийн бус байгууллага, үүсгэн байгуулагчдын хурлаас нэр дэвшигдсэн байна.
- 1.5. Спортын холбоо, нийгэмлэг, спортыг идэвхитэй дэмждэг төрийн бус байгууллагаас нэр дэвшсэн арбитрч нь тухайн байгууллагаас гарсан тохиолдолд орны хүнийг нэр дэвшүүлсэн байгууллага нөхөн нэр дэвшүүлнэ.
- 1.6. Монголын Олон улсын ба Үндэсний Спортын арбитр нь өөрийн салбарыг гадаад болон дотоодод байгуулж болох бөгөөд тэдгээрийг зохион байгуулалт, мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангана.
- 1.7. Монголын Олон улсын ба Үндэсний Спортын арбитрын оршин байрлах газар нь Улаанбаатар хотод байна.
- 1.8. Монголын Олон улсын ба Үндэсний Спортын арбитр нь өөрийн эмблем, туг, нэр бүхий тамга тэмдэг, албан бичгийн хэвлэмэл хуудас хэрэглэнэ.
- 1.9. Монголын Олон улсын ба Үндэсний Спортын арбитр талуудын хүсэлтээр түр арбитрт арбитрын ажиллагаа явуулахад туслалцаа, дэмжлэг үзүүлнэ.

- 1.10. Монголын Олон Улсын ба Үндэсний Спортын Арбитр нь ашиг орлого олох зорилгоор аж ахуйн үйл ажиллагаа явуулахгүй боловч Монгол Улсын хууль тогтоомжийн хүрээнд туслалцаа, үйлчилгээ үзүүлж өөрийгөө санхүүжүүлнэ.
- 1.11. Салбар арбитр нь эд хөрөнгө санхүүгийн тайлан тооцоо, арбитрын хураамжийн зарцуулалт, арбитрчдын урамшууллын талаарх тайлан мэдээллийг улирал бүр МОУҮСАрбитрт ирүүлнэ.
- 1.12. Монголын Олон Улсын ба Үндэсний Спортын Арбитрын чиг үүрэг:
- a) Монгол улсад спортын хэрэг, маргаан шийдвэрлэх арбитр, эвлэрүүлэн зуучлалын ажиллагааг хөхүүлэн дэмжиж, хөгжүүлэх
  - b) Арбитр, салбар арбитраар маргаан шийдвэрлэх үйл ажиллагааг хэвийн явуулах нөхцөл боломжоор хангах
  - c) Арбитр ажиллагааны талаар судалгааны ажил хийх, сургалт семинар зохион байгуулах, мэргэшүүлэх
  - d) Арбитрын хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааг сурталчлах, гарын авлага, эмхэтгэл, сэтгүүл, ном гаргах
  - e) Гадаад улсуудын арбитр болон сургалт, судалгаа, төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлдэг байгууллагатай ажил хэрэгч холбоо тогтоон, хамтын ажиллагаа, харилцааг хөгжүүлэх
  - f) Арбитрын ажиллагааны нууцыг хадгалж, арбитрын ажиллагааг хараат бус, шударгаар түргэн шуурхай явуулах зэрэг болно.

ХОЁР. МОНГОЛЫН ОЛОН УЛСЫН БА ҮНДЭСНИЙ СПОРТЫН АРБИТРЫГ БАЙГУУЛАХ, БҮТЭЦ ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ

- 2.1. Монголын Олон улсын ба Үндэсний Спортын арбитрын үйл ажиллагаанд МОУҮСАХолбооны Удирдах Зөвлөл дараах бүрэн эрх үүрэгтэй:
- 2.1.1. Монголын Олон улсын ба Үндэсний Спортын арбитр, салбар арбитрыг байгуулах, түүний дүрэм болон салбар арбитрын дүрмийг батлах
  - 2.1.2. Монголын Олон улсын ба Үндэсний Спортын арбитрын Ерөнхийлөгчийг томилох, чөлөөлөх
  - 2.1.3. Монголын Олон улсын ба Үндэсний Спортын арбитрын Арбитрчдыг сонгох, нэрсийн жагсаалтыг батлах
  - 2.1.4. Арбитрын үндсэн болон нэмэлт зардлын хэмжээ болон Ерөнхийлөгч, Ажлын албаны даргын цалин хөлс, арбитрчдад олгох урамшууллын хэмжээ, журмыг батлах, өөрчлөх
  - 2.1.5. Байнгын арбитраас түр арбитрын үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх тухай дүрмийг батлах, нэмэлт өөрчлөлт оруулах
- 2.2. Монголын Олон улсын ба Үндэсний Спортын арбитр нь үйл ажиллагаагаа хэвийн явуулахад Холбоо болон салбарын бүх талын дэмжлэг үзүүлнэ.
- 2.3. Монголын Олон улсын ба Үндэсний Спортын арбитр /цаашид арбитр гэх/ нь дараах бүтэц зохион байгуулалттай байна:

- a) Ерөнхийлөгч
  - b) Ажлын албаны дарга
  - c) Арбитрчид
  - d) Нарийн бичгийн дарга нар
- 2.4. Арбитрын Ерөнхийлөгч дараах эрх үүрэгтэй.
- 2.4.1. Арбитрыг гадаад, дотоодод итгэмжлэлгүй төлөөлөх, гэрээ хэлцэл байгуулах, төсөл хөтөлбөр хэрэгжүүлэх, санамж бичиг байгуулах
  - 2.4.2. Арбитр, салбар арбитрын үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулах
  - 2.4.3. Арбитрын хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны дүрэмд заасан эрхийг хэрэгжүүлэх
  - 2.4.3. Салбар арбитрын дарга, Ажлын албаны дарга, Нарийн бичгийн дарга, арбитрчдыг чөлөөлөх, халах
- 2.5. Спортын арбитрын захиргааны байгууллага нь Ажлын алба байх бөгөөд Ажлын албаны дарга удирдан зохион байгуулна.
- 2.6. Арбитрын Ажлын албаны дарга түүний эрх, үүрэг
- 2.6.1. Арбитрын хэрэг үүсгэх шийдвэрийг гаргах болон хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны өдөр тутмын ажиллагааг хөтлөн явуулах, нарийн бичгийн дарга нарыг мэргэжлийн удирдлагаар хангана.
  - 2.6.2. Арбитрын даргын эзгүй үед түүний эрх, үүргийг хэрэгжүүлнэ.
  - 2.6.3. Салбар арбитрыг мэргэжил арга зүйн удирдлагаар хангаж үйл ажиллагаанд нь хяналт тавьж ажиллана.
  - 2.6.4. Арбитрын хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх
  - 2.6.5. Арбитрын хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох, арбитрыг хөгжүүлэх, сурталчлах, эрдэм шинжилгээ судалгааны ажил хийх
  - 2.6.6. Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаатай холбоотой арбитрын бүрэлдэхүүнээс өгсөн үүрэг даалгаврыг биелүүлэх
  - 2.6.7. Арбитрын Ажлын албаны дарга нь арбитрын хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны талаар мэргэшсэн, хуульч эсхүл спортын салбарын мэргэжилтэй, мэргэжлээрээ 5-аас доошгүй жил ажилласан байх шаардлагатай.

ГУРАВ. АРБИТРЧИД

- 3.1. Монголын Олон улсын ба Үндэсний Спортын арбитр, салбар арбитрын арбитрчид нь эрх зүйч болон мэргэшсэн хуульч, спортын мэргэжил, цол зэрэг дэвтэй тамирчин, спортын ажлын дадлага туршлагатай /багш, дасгалжуулагч, спортын шүүгч/, тухайн спортын төрлөөр нарийн мэргэшсэн, эрдэмтэн, багш байх ба эрүүгийн ял шийтгэл эдэлж байгаагүй 30-аас дээш настай байх шалгуурыг хангасан гадаад, дотоодын иргэд нэр дэвшиж Холбооны Удирдах зөвлөлөөс 4 жилийн хугацаагаар сонгож, нэрсийн жагсаалтыг батална.
- 3.2. Холбооны Удирдах зөвлөлөөс нэр дэвшигчид хууль болон энэхүү дүрэмд заасан шаардлагыг хангаж сонгосон арбитрчдын нэрсийг эрэмбэлэхдээ монгол цагаан толгойн дэс дарааллыг баримтална.

3.3. Спортын арбитрч нь хугацаанаасаа өмнө чөлөөлөгдөх, өөр бусад шалтгааны улмаас ажлын чиг үүргээ биелүүлэх боломжгүй болсон тохиолдолд түүний бүрэн эрхийн хугацаа дуусах хүртэл хугацаагаар түр орлон ажиллах хүнийг Арбитрын Ерөнхийлөгч томилно.

3.4. Спортын арбитрч нь “Спортын арбитрч би Олон улсын болон Үндэсний биеийн тамир, спортын байгууллага, тамирчдын эрх, эрх чөлөө, шударга ёс, хуулийг дээдлэн хамгаалж спортын хэрэг, маргааныг хараат бусаар, зөвхөн Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хууль, Олон Улсын спортын конвенци, Олимпийн Хартид нийцүүлэн шийдвэрлэж, спортын арбитрчийн ёс зүйг чанд сахиж явахаа батлан тангарагъя. Миний бие өргөсөн тангаргаасаа няцвал ёс зүйн хатуу цээрлэлийг хүлээнэ” гэсэн тангарагийг Спортын арбитрын туганд өргөж, гарын үсэг зурж баталгаажуулна.

3.5. Спортын арбитрчаар сонгогдсон гишүүн өндөр ёс зүйтэй байх үүрэгтэй ба түүнийг тодорхой хэрэг, маргааныг шийдвэрлэх нэр хүндтэй атлаа хариуцлагатай үүргээ биелүүлэхэд нь хэн ч хөндлөнгөөс нөлөөлөх эрхгүй, харьцангуй бие даасан, хараат бус, ангид байх зарчмыг тууштай баримтална.

3.6. Спортын арбитрын хөгжилд онцгой хувь нэмэр оруулсан гишүүнд “Хүндэт гишүүн”-ийн өргөмжлөл, шагнал олгож болно. Хүндэт гишүүний өргөмжлөлийн загвар, журмыг Удирдах зөвлөл батална. Хүндэт гишүүний өргөмжлөлийг гишүүний дурсамж, дурсгалд зориулан нөхөн олгож болно.

3.7. Арбитрчдын нэрсийн жагсаалтад орох хүсэлт гаргасан иргэдийн хүсэлт, мөн арбитрчдыг арбитрчдын нэрсийн жагсаалтаас хасах, хугацаанаас нь өмнө хасах, түдгэлзүүлэх, улируулан сонгох асуудлыг Удирдах зөвлөлөөр хэлэлцүүлэн шийдвэрлэнэ.

3.8. Арбитрч эрх, үүргээ хэрэгжүүлэхдээ хараат бус, бие даасан, шударга байж мэдээллийн нууцыг хадгалах үүрэгтэй бөгөөд арбитрчийн ёс зүйн дүрмийг чандлан сахина.

3.9. Арбитрчдыг нэрсийн жагсаалтад бүртгэж Удирдах зөвлөлийн шийдвэр гарсан өдрөөс хойш 4 жилийн дараах Удирдах зөвлөлийн хурал хүртэлх хугацаанд арбитрчаар ажиллах эрх нь хүчинтэй бөгөөд тухайн Удирдах зөвлөлийн хурлаар улируулан сонгох, хасах эсэхийг шийдвэрлэнэ.

3.10. Арбитрчид өөр бусад төрлийн аливаа арбитрын арбитрчаар давхар ажиллахыг хориглоно.

ДӨРӨВ. АРБИТРЧДЫН ЗӨВЛӨЛ

4.1. Монголын Олон Улсын ба Үндэсний Спортын Арбитрын үйл ажиллагаа, чиг үүрэг, зорилго, зорилт, бодлогыг тодорхойлох, гадаад дотоод хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх, бэхжүүлэхэд арбитрчдын оролцоог хангах, арбитрчдыг мэргэшүүлэх, сургах, давтан сургах, арбитрчдын ёс зүйн асуудлыг хэлэлцэх, хууль болон арбитрын ажиллагаатай холбоотой холбогдох дүрэм журмыг боловсронгуй болгох чиг үүрэг бүхий арбитрчдын төлөөллөөс бүрдсэн “Арбитрчдын зөвлөл”-ийг Удирдах зөвлөлийн шийдвэрээр байгуулж болно.

4.2. Арбитрчдын зөвлөл нь 5 гишүүнтэй байна. Үүнд: Арбитрын Ерөнхийлөгч, Арбитрын Ажлын албаны дарга орох бөгөөд үлдэх 3 гишүүнийг арбитрчдаас сонгоно.

4.3. Удирдах зөвлөлөөс Арбитрчдын зөвлөлийн ажиллах журам, зохион байгуулалтыг журмаар тодорхойлно.

ТАВ. НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГА

5.1. Арбитрын нарийн бичгийн дарга нь арбитрын өдөр тутмын үйл ажиллагааг гардан явуулах бөгөөд хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд хуралдааны нарийн бичгийн даргаар ажиллана.

5.2. Нарийн бичгийн дарга нь эрх зүйч мэргэжилтэй байна.

5.3. Нарийн бичгийн дарга нь хэргийн материалыг хүлээн авах, нэхэмжлэгч хариуцагч, арбитрчдад хүргүүлэх, хуралдааны тэмдэглэл хөтлөх, арбитрыг хөгжүүлэх, сурталчлах, мэдээлэл, зөвлөгөө үйлчилгээ үзүүлэх зэрэг Ажлын албаны даргаас өгсөн үүрэг даалгаврыг биелүүлдэг.

ЗУРГАА. ТӨРИЙН БОЛОН БУСАД БАЙГУУЛЛАГАТАЙ ХАРИЛЦАХ

6.1. Монгол Улсын хууль тогтоомжид зааснаас бусад тохиолдолд төрийн байгууллагаас арбитрын үйл ажиллагаанд, Монголын Олон Улсын ба Үндэсний Спортын Арбитраас төрийн байгууллагын үйл ажиллагаанд хөндлөнгөөс оролцохгүй байх зарчим баримтална.

6.2. Монголын Олон Улсын ба Үндэсний Спортын Арбитр хэрэг хянан шийдвэрлэхээс бусад асуудлаар өөрийн үйл ажиллагааны хүрээнд хамрагдах асуудлаар төр, засгийн байгууллагатай зөвшилцөх, хэлэлцээ хийх, шаардлага тавих зэргээр хамтран ажиллана.

6.3. Монголын Олон Улсын ба Үндэсний Спортын Арбитр нь бусад төрийн бус байгууллага, нийгэмлэг, холбоод, танхим, арбитртай харилцахдаа харилцан хүндэтгэх, дэмжин туслах, хамтран ажиллах зарчим баримтална.

ДОЛОО. САНХҮҮ, ТӨСӨВ

7.1. Монголын Олон Улсын ба Үндэсний Спортын Арбитр нь төсөв дараах эх үүсвэрээс бүрдэнэ.

- a) Арбитрын хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны үндсэн зардал
- b) Иргэн, байгууллагын хандив, буцалтгүй тусламж
- c) Сургалт, семинар зохион байгуулах болон хэвлэн нийтлэх зэрэг дүрэмд заасан үйл ажиллагаанаас олсон орлого
- d) Өвийн болон төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлж олсон орлого хөрөнгө
- e) Арбитраас лавлагаа, мэдээлэл, хуулбарлах зэрэг үйлчилгээний орлого
- f) Бусад орлого

НАЙМ. БУСАД

8.1. Монголын Олон Улсын ба Үндэсний Спортын Арбитрын үйл ажиллагааг зогсоох, татан буулгах асуудлыг МОУҮСАХолбооны Удирдах Зөвлөл шийдвэрлэнэ.

8.2. Энэхүү дүрмийг 2023 оны 02 сарын 07 -ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛЫН ОЛОН УЛСЫН БА ҮНДЭСНИЙ СПОРТЫН АРБИТРЫН ХЭРЭГ ХЯНАН ШИЙДВЭРЛЭХ АЖИЛЛАГААНЫ ДҮРЭМ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ.

МОНГОЛЫН ОЛОН УЛСЫН БА ҮНДЭСНИЙ СПОРТЫН АРБИТРЫН БҮТЭЦ, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ, ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ НИЙТЛЭГ ЗАРЧИМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

- 1.1. Монголын Олон улсын ба Үндэсний Спортын арбитр /цаашид “Спортын арбитр” гэх/ спортын харилцаанаас үүссэн эрх зүйн хэрэг, маргааныг энэхүү дүрмийг баримтлан шийдвэрлэхэд оршино.
- 1.2. Энэхүү дүрмээр шийдвэрлэхдээ Олон улсын болон Монголын эрх зүйн ерөнхий нийтлэг шаардлагад нийцүүлэхээс гадна олон улсын стандартад, Арбитрын “Загвар хууль”, Олон улсын спортын конвенци, Олимпын Харти, Олон улсын худалдааны зан заншил практик нийтлэг жишгийг дагахад оршино.
- 1.3. Арбитрын тухай хуульд заасан заавал дагаж мөрдөх заалтаас бусад ажиллагааг энэхүү дүрэмд нийцүүлэн явуулна.

Хоёр. Спортын арбитрын харьяалал

- 2.1. Арбитрын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу Спортын Арбитрын бүрэлдэхүүн Арбитрын харьяаллын маргаан мөн эсэхийг өөрөө тогтооно.
- 2.2. Спортын харилцаанаас үүссэн хэрэг, маргааныг хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны дүрэм /цаашид “Дүрэм” гэх/ -ээр:
  - Олон улсын ба Үндэсний хэмжээнд зохиогдож байгаа спорт, уралдаан тэмцээн
  - Үндэсний спорт, уралдаан тэмцээн
  - Спортын байгууллага-тамирчны хооронд,
  - Спортын хороо, холбоо, нийгэмлэг- гишүүдийн хооронд,
  - Спортын хороо, холбоо, нийгэмлэг- иргэний хооронд,
  - Дасгалжуулагч-спортын байгууллагын хооронд,
  - Тамирчин-эмчийн хооронд
  - Тамирчин-шүүгч, тамирчин-дасгалжуулагч, тамирчин-тамирчин, мэргэжлийн болон өндөр зэрэглэлийн гадаадын тамирчин болон бусад

Гурав. Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны зарчим

- 3.1. Спортын арбитрын үйл ажиллагаандаа спортын байгууллагыг өмчийн хэлбэрээр нь, мэргэжлийн, мэргэжлийн бус ангиллаар, тамирчныг улсын харьяалал, харьяат бус ,

арьс өнгө, шашин шүтлэг, нас, хүйс, мэргэжил боловсрол, багийн харьяалал, спортын цол, зэрэг, хөрөнгө чинээг үл харгалзах, ялгаварлан гадуурхахгүй байх зарчим дээр тулгуурлан явагдана.

- 3.2. Спортын хүрээнд үүссэн аливаа маргааныг зөвхөн хуульд захирагдан, шударга ёсны зарчимд нийцүүлэн, алагчлалгүй, талуудын тэгш эрхийг бүрэн хангаж, голчтой, шударгаар шийдвэрлэхэд оршино.
- 3.3. Арбитрын тухай хуульд заасан заавал дагаж мөрдөх заалтаас бусад ажиллагааг энэхүү дүрэмд заасны дагуу хэрэгжүүлнэ.
- 3.4. Энэхүү дүрмийн оноосон нэр томъёо дараах утга, агуулгыг илэрхийлнэ.
“Загвар хууль” гэдэг нь НҮБ-ын Олон улсын худалдааны эрхийн комиссоос 1985 оны 06 дугаар сарын 21-ний өдөр гаргасан “Олон Улсын Арилжааны Арбитрын “Загвар хууль”- ийг;
“Олимпын Харт” гэдгийг Олон улсын олимпын хорооноос баталж 2011 оны 7 дугаар сард хүчин төгөлдөр болсон баримт бичгийг;
“Сэргээшийн эсрэг тунхаглал” гэдэг нь Спортод сэргээшийн эсрэг Копенгагены тунхаглалыг хэлнэ;
- 3.5. “Улсын Дээд шүүхийн тогтоол” гэдэг нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Тавьдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 4 дэх заалтад заасныг;

Дөрөв. Маргаан шийдвэрлэхэд хэрэглэх эрх зүйн хэм хэмжээ

- 4.1. Арбитрын тухай хууль, Биеийн тамир, спортын тухай хууль, Үндэсний баяр наадмын тухай хууль, хуулийг тайлбарласан Улсын Дээд шүүхийн тогтоол, тухайн спортын дүрэм, журам, НҮБ-ын олон улсын арилжааны эрхийн комиссоос гаргасан арбитрын “Загвар хууль”, Олимпын Харт, дэлхийн бусад улс орнуудын арбитрын хэрэг шийдвэрлэж буй нийтлэг жишиг, олон улсын спортын харилцааны ёс, зан заншил, уламжлал нь хэрэг, маргааныг шийдвэрлэх эрх зүйн хэм хэмжээ, харгалзах эх сурвалж болно.
- 4.2. Арбитрын бүрэлдэхүүн хэргийн агуулгад тохирох хэмжээгээр талуудын сонгосон эрх зүйн хэм хэмжээг дагаж мөрдөнө. Талууд ийнхүү тохиролцоогүй бол арбитрын бүрэлдэхүүн талуудын байгуулсан гэрээний заалт болон тохиромжтой гэж үзсэн эрх зүйн хэм хэмжээ, олон улсын гэрээ, зан заншлыг харгалзан үзнэ.
- 4.3. Талууд шууд эрх олгосон онцгой тохиолдолд арбитрын бүрэлдэхүүн аливаа хуулийг хэрэглэхгүйгээр, шударга гэж үзсэн ёс зүйн хэм хэмжээ, уламжлалт зан суртахуун, зөв сургамжит ухагдахуун, ардын ухаалаг ур дүй, зан заншилд нийцүүлэн маргааныг шийдвэрлэж болно.
- 4.4. Гадаад улсын хуулийг хэрэглэх тохиолдолд тухайн эрх зүйн харилцааг зохицуулсан хуулийн холбогдох зүйл, хэсэг, заалт, хуулийн албан ёсны тайлбар, тухайн төрлийн хэргийг хэрхэн шийдвэрлэж ирсэн практикийг харгалзан жишиж үзэж болно.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ.

СПОРТЫН МАРГААНЫГ ШИЙДВЭРЛЭХ АЖИЛЛАГАА

Тав. Нэхэмжлэл гаргах

- 5.1. Спорт болон спортын байгууллагатай холбоотой өөрийн эрх, эрх чөлөө, хууль ёсны ашиг сонирхол зөрчигдсөн хуулийн этгээд, иргэн тухайн спортын холбоо, нийгэмлэгт маргааныг шийдвэрлэх бүтэц, зохион байгуулалт, бүрэлдэхүүн байхгүй, эсхүл уг маргааныг шийдвэрлэхээс татгалзсан, энэхүү дүрэмд заасан хугацаанд маргааныг шийдвэрлээгүй, эсхүл гаргасан шийдвэрийг нь эс зөвшөөрвөл Монголын Олон улсын ба Үндэсний Спортын арбитрт нэхэмжлэл гаргах эрхтэй.
- 5.2. Нэхэмжлэлийг бичгээр Монголын Олон улсын ба Үндэсний Спортын арбитрын Ажлын албанд биечлэн эсхүл баталгаат шуудангаар ирүүлж болно.
- 5.3. Нэхэмжлэлд дараах мэдээллийг заавал тусгасан байна. Үүнд:
  - 5.3.1. Талуудын нэр, хаяг, утас, цахим шуудан, шуудангийн хаяг, эрх бүхий этгээд, төлөөлөгчдийн мэдээлэл, итгэмжлэл болон холбоо барих бүх мэдээлэл
  - 5.3.2. Нэхэмжлэлийн шаардлага, мөнгөн дүн
  - 5.3.3. Нэхэмжлэл гаргах болсон үндэслэл, маргааны агуулгыг тодорхой заах
  - 5.3.4. Спортын арбитрын хэлцэл, гэрээ болон нотлох баримт бичиг
  - 5.3.5. Спортын арбитрын зардал төлсөн баримт
  - 5.3.6. Спортын арбитрын хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд ач холбогдол бүхий нотлох баримт
- 5.4 Спортын арбитрын ажиллагаа явуулах газар, хэл, хэрэглэх хуулийн талаарх тусгайлсан хүсэлт, хэдэн арбитрчаар уг маргааныг шийдвэрлүүлэх тухай хүсэлт, арбитрч сонгосон бол нэрийг заасан тухай мэдэгдэл зэргийг хавсаргаж болно.
- 5.5 Нэхэмжлэлийг Спортын арбитрын Ажлын албаны дарга энэхүү дүрмийн 5.3, 5.4-т заасан бүрдэл хангасан гэж үзвэл нэхэмжлэл, түүнд хавсаргасан материалын хуудасны тоо, огноо, цаг минутын дарааллаар бүртгэлийн дэвтэрт бүртгэж, гарын үсэг зуруулж, тэмдэг дарж баталгаажуулж нэхэмжлэл гаргасан этгээдэд мэдэгдэнэ.
- 5.6 Нэхэмжлэлийг Монгол хэл дээр, эсхүл гадаад хэл дээр гаргаж болох бөгөөд нэхэмжлэл, түүнд хавсаргасан аливаа баримт бичиг гадаад улсын хэл дээр үйлдэгдсэн бол Монгол хэл рүү, эсхүл тухайн хэл рүү баталгаат орчуулгаар орчуулж, шаардлагатай гэж үзвэл нотариатаар гэрчлүүлэн ирүүлнэ.
- 5.7 Ажлын албанаас Спортын арбитрын хэрэг үүсгэсэн тухай шийдвэрийг нэхэмжлэгч, хариуцагч нарт хүргүүлнэ.

Зургаа. Нэхэмжлэлийг буцаах

- 6.1. Нэхэмжлэлийг буцаах үндэслэлүүд Үүнд:
  - 6.1.1. Спортын арбитрын харьяаллын бус маргаан
  - 6.1.2. Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 13.3 болон шүүх, эрх бүхий бусад байгууллага, албан тушаалтанд хуулиар тусгайлан харьяалуулсан маргаан арбитрын харьяалалд үл хамаарна.
  - 6.1.3. Эрхийн чадамжгүй буюу төлөөлөх эрхгүй этгээд нэхэмжлэл гаргасан
  - 6.1.4. Нэхэмжлэлд дурдсан асуудлыг шийдвэрлэсэн шүүхийн буюу арбитрын хүчин төгөлдөр шийдвэр байгаа бол
  - 6.1.5. Нэхэмжлэлийн бүрдүүлбэр нь энэхүү дүрмийн 5.3, 5.4-т заасан шаардлагыг хангаагүй

- 6.2. Энэхүү дүрмийн 6.1.1-6.1.5-г заасан үндэслэлээр нэхэмжлэлийг буцаах тохиолдолд 14 хоногийн дотор бүрдүүлбэрийг нөхөн гүйцээлгэх ба харин тогтоосон хугацаанд ирүүлээгүй бол нэхэмжлэлийг буцаана.

Долоо. Нэхэмжлэлийн үнэ

- 7.1. Нэхэмжлэлийн үнийг дараах байдлаар тодорхойлно. Үүнд:
- 7.1.1. Мөнгө төлүүлэхээр шаардсан нэхэмжлэлд нэхэмжилж байгаа мөнгөн дүнгээр,
  - 7.1.2. Гэрээ хэлцлийг хүчин төгөлдөр бусад тооцуулах тухай нэхэмжлэлд уг гэрээ хэлцлийн үнийн дүнгээр, Эд хөрөнгө гаргуулахаар шаардсан нэхэмжлэлд нэхэмжилж байгаа эд хөрөнгийн үнийн дүн, үнийн дүнг тодорхойлох боломжгүй бол тухайн үеийн зах зээлийн дундаж үнээр,
  - 7.1.3. Эрхийн харилцааг хүлээн зөвшөөрөх буюу өөрчлөх тухай нэхэмжлэлд нэхэмжлэл гаргах үе дэх эрхийн харилцааны зохицуулах зүйлийн өртгөөр,
  - 7.1.4. Тодорхой үйлдэл буюу эс үйлдлийн тухай нэхэмжлэлд нэхэмжлэгчийн эд хөрөнгийн сонирхлын талаар байгаа мэдээллийг үндэслэн заана.
  - 7.1.5. Хэд хэдэн шаардлага тавьсан нэхэмжлэлд, шаардлага бүрийн үнийн дүнг тус бүрт нь тодорхойлох бөгөөд нэхэмжлэлийн үнийг бүх шаардлагын нийлбэр дүнгээр тодорхойлно.
- 7.2. Хэрэв нэхэмжлэгч нэхэмжлэлийн үнийн дүнг тодорхойлоогүй эсхүл буруу тодорхойлсон байвал арбитрын бүрэлдэхүүн өөрийн санаачилгаар, нэхэмжлэгчийн хүсэлт, эсхүл хариуцагчийн шаардлагаар нэхэмжлэлийн үнийн дүнг тодорхойлно.
- 7.3. Хэрвээ нэхэмжлэлийн үнийн дүнг тогтооход бэрхшээлтэй онцгой тохиолдолд холбогдох мэргэжлийн байгууллагаар тогтоолгож болно.

Найм. Арбитрын зардал

- 8.1. Спортын Арбитрын зардлын хэмжээ, төлөх, буцаах, зардлыг хуваарилах журмыг хуулиар болон “Арбитрын үндсэн зардал болон нэмэлт зардлын хэмжээг тооцох журам”-аар тодорхойлно.
- 8.2. Спортын Арбитрын зардал нь үндсэн болон нэмэлт зардлаас бүрдэх бөгөөд үндсэн зардлыг арбитрт нэхэмжлэл гаргахдаа урьдчилан төлнө.
- 8.3. Үндсэн зардалд арбитрчдын хөлс болон захиргааны зардал багтана.
- 8.4. Талууд арбитрын ажиллагааны явцад гарсан дараах нэмэлт зардлыг арбитрын бүрэлдэхүүнээс тогтоосон хугацаанд төлнө.
- 8.4.1. Шинжээчтэй холбогдон гарах зардал, арбитрын шийдвэрээр гүйцэтгэсэн ажиллагаа нь тухайн этгээдийн үндсэн ажил үүрэгт хамаарахгүй бол тэдгээрийн ажлын хөлс;
  - 8.4.2. Үзлэг хийхэд гарсан зардал, албан томилолтын зардал;
  - 8.4.3. Арбитрын байнгын байрлах газраас өөр газарт арбитрын ажиллагаа, хуралдаан явуулсантай холбогдсон зардал;
  - 8.4.4. Шуудан, хэлмэрч, орчуулагч, гэрчийн зардал;
  - 8.4.5. Бусад зардал.

Ес. Спортын арбитрын ажиллагааг эхлэх, тайлбар, сөрөг нэхэмжлэл гаргах

- 9.1. Спортын арбитрын хуралдааны бэлтгэлийг хангах, хуралдааны явц, шийдвэрийг ёсчлох, албажуулах ажиллагааг Спортын Арбитрын Ажлын алба гүйцэтгэнэ.
- 9.2. Хариуцагчид мэдэгдэл болон нэхэмжлэлийг энэхүү дүрмийн 10 дугаар зүйлд заасны дагуу хүргүүлснээр арбитрын ажиллагааг эхэлсэнд тооцно.
- 9.3. Спортын Арбитрын Эвлэрүүлэн зуучлах төвөөр маргаанаа шийдвэрлүүлэх эсэхийг талууд арбитрын ажиллагаа эхэлсэнээс хойш 14 хоногийн дотор зөвшилцөж, бичгээр саналаа тус тусдаа ирүүлнэ. Хэрэв дээр дурьдсан хугацаанд хариу өгөөгүй, өөр өөр саналтай байгаа бол хэрэг, маргааны талаар Спортын арбитрын хэрэг үүсгэсэн шийвэрийг Ажлын албаны дарга 7 хоногийн дотор гаргана.
- 9.4. Хэд хэдэн нэхэмжлэгч, хариуцагч оролцож байгаа тохиолдолд сүүлчийн этгээдэд мэдэгдэл хүргэгдсэнээр хугацааг тоолно.
- 9.5. Спортын арбитрын хэрэг үүсгэсэн тухай шийдвэр, Арбитрын хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны дүрэм, үндсэн болон нэмэлт зардал тооцох журам, арбитрчдын нэрсийн жагсаалт болон нэхэмжлэл, түүнд хавсаргасан баримтыг талуудад гардуулна.
- 9.6. Хэрэв талууд тогтоосон хугацаанд хариу тайлбар ирүүлээгүй, арбитрчаа томилоогүй бол энэ дүрмийн дагуу арбитрын ажиллагааг үргэлжлүүлнэ.
- 9.7. Арбитрын ажиллагаанд хэд хэдэн нэхэмжлэгч, хариуцагчид оролцож болох бөгөөд үндсэн болон сөрөг нэхэмжлэл, тайлбаруудыг тус бүрт нь хүргүүлнэ.
- 9.8. Хариуцагч үндсэн нэхэмжлэлтэй холбоотой асуудлаар хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаа дуусгавар болохоос өмнө сөрөг нэхэмжлэл гаргах эрхтэй. Сөрөг нэхэмжлэл нь энэ дүрмийн 5.3, 5.4 дүгээр зүйлд заасан шаардлагыг хангасан байна.

Арав. Бичиг баримтыг хүлээн авах, хүргүүлэх, хугацаа тоолох

- 10.1. Хэргийн талууд эсхүл тэдгээрийн төлөөлөгч, өмгөөлөгчид маргаанд холбогдох бүхий л баримт бичиг, мэдэгдлийг Спортын Арбитрт хүрэлцэн ирж авах үүрэгтэй. Хэрэв боломжгүй бол талуудын мэдэгдсэн эсхүл хамгийн сүүлд мэдэгдэж байсан, түүний үйл ажиллагаа явуулдаг, эсхүл байнга оршин байгаа, мөн үйл ажиллагаагаа байнга явуулдаг газар, шуудангийн хаягаар, харин эдгээрийг тогтоох боломжгүй бол гэрээний эсхүл эрх бүхий байгууллагаас ирүүлсэн лавлагаанд дурдсан хаягаар баталгаат шуудангаар ажлын 3 хоногт хүргүүлнэ. Ийнхүү хүргүүлснээ нотлох баримтаар баталгаажуулсан бол хүлээн авсанд тооцно.
- 10.2. Баримт бичиг, мэдэгдлийг факс, телеграмм, цахим шуудан болон бусад техник технологийн хэрэгслийг ашигласан, шаардлагатай онцгой тохиолдолд хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр зар хүргэсэн, хүргэх оролдлого хийсэн /факс, мессеж, и-мэйл хаягаар г.м./ тэмдэглэл үйлдэх зэрэг боломжит бүх арга, хэрэгслийг ашигласан байвал хүлээн авсантай адилтган тооцно.
- 10.3. Бичиг баримт, мэдэгдлийг энэ зүйлийн 10.1, 10.2 дахь хэсэгт тус тус заасны дагуу хүргэсэн өдрийг зохих хугацаанд хүлээн авсан өдөрт тооцно.
- 10.4. Мэдэгдэл, баримт бичгийг хүлээн авсан, арбитрын ажиллагааны өдрийг хуанлийн тооллоор, цагийг тухайн ажиллагаа явагдах улс, орны орон нутгийн цагаар тодорхойлно.
- 10.5. Хэрэв тогтоосон хугацааны сүүлийн өдөр нь амралтын, нийтээр амрах баярын ёслолын

- өдөр эсхүл хүлээн авагчийн оршин байгаа улс орон, бүс нутгийн нийтийг хамарсан баяр, амралтын өдөр бол энэ хугацаа нь дараагийн ажлын эхний өдрөөр тооцогдоно.
- 10.6. Хугацааг хуанлийн өдрөөр тоолох бөгөөд мэдэгдлийг хүлээн авсан өдрөөс тоолно.

Арван нэг. Спортын арбитрын бүрэлдэхүүн

- 11.1. Талууд хэрэг үүсгэсэн тухай шийдвэрийг хүлээн авснаас хойш 30 хоногийн дотор Монголын Олон улсын ба Үндэсний Спортын арбитрын арбитрчдын бүрэлдэхүүний нэрсийн жагсаалтаас арбитрчыг сонгож, томилсон тухайгаа бичгээр спортын арбитрын ажлын албанд мэдэгдэнэ.
- 11.2. Мэтгэлцэгч талууд хэрэг маргааныг шийдвэрлэх арбитрын бүрэлдэхүүний тоог санал нэгтгэйгээр тогтоож болно. Гэхдээ арбитрын бүрэлдэхүүн заавал сондгой тоотой 1 буюу 3 байх зарчмыг баримтална.
- 11.3. Хэрвээ Талууд арбитрчын тоог нэг байхаар тохиролцсон, эсхүл аль нэг тал нь нэг байх санал гаргасан, тухайн саналыг нөгөө тал нь хүлээн авснаас хойш 7 хоногийн дотор зөвшөөрсөн, эсхүл хариу өгөөгүй буюу татгалзаагүй тохиолдолд нэг арбитрчаар шийдвэрлүүлэх хүсэлтийг хүлээн зөвшөөрсөнд тооцох бөгөөд арбитрчыг Арбитрын Ерөнхийлөгч ажлын 3 хоногт багтаан томилно.
- 11.4. Арбитрын хэрэг үүсгэсэн тухай шийдвэрийг хүлээн авснаас хойш 30 хоногийн дотор талууд арбитрчаа томилоогүй, эсхүл нэг тал нь арбитрчаа томилсон бол нэг арбитрчтай арбитрын ажиллагааг явуулна. Хэрэг хянан шийдвэрлэх арбитрчаар нэг талын томилсон арбитрчыг эсхүл өөр арбитрчыг томилох эсэхийг Арбитрын Ерөнхийлөгч эцэслэн шийдвэрлэнэ.
- 11.5. Хэрэв талууд өөр өөр саналтай бол хэрэг маргааныг шийдвэрлэх арбитрын бүрэлдэхүүний тоо 3 арбитрч байна.
- 11.6. Талууд арбитрчаа сонгохдоо тухайн арбитрчын боловсрол, мэдлэг, ажлын дадлага туршлага, ёс зүй, хэрэг маргааныг шударгаар шийдвэрлэж чадна гэсэн өөрийн итгэл үнэмшилд тулгуурлана. Талуудын сонгож байгаа арбитрч нь тухайн сонгосон талд үйлчлэх, зөвлөлөгөө өгөхийг хориглох бөгөөд аливаа хэлбэрээр хараат бус байна.
- 11.7. Спортын байгууллага, холбоо, хороо, нийгэмлэг болон тэдгээрийн гишүүн, тамирчдаас нэхэмжлэгч, хариуцагчаар оролцох тохиолдолд тухайн байгууллагаас нэр дэвшиж, томилогдсон Арбитрчыг сонгохгүй.
- 11.8. Талуудын сонгосон арбитрчид Монголын Олон улсын ба Үндэсний Спортын арбитрын Арбитрчдын бүрэлдэхүүний нэрсийн жагсаалтаас арбитрчыг сонгож санал нэгдвэл даргалагч арбитрчыг томилно.
- 11.9. Талуудын томилсон арбитрчид даргалагч арбитрчын талаар санал зөрсөн бол Арбитрын Ерөнхийлөгч арбитрч нарын санал зөрсөн арбитрчаас өөр арбитрчыг даргалагчаар томилно.
- 11.10. Мэдэгдэлд заасан хугацаанаас өмнө талууд арбитрчаа, арбитрчид даргалагч арбитрчыг Арбитрын Ерөнхийлөгчөөр томилуулах хүсэлтийг гаргаж болно.
- 11.11. Арбитрын ажиллагаанд хэд хэдэн нэхэмжлэгч, хариуцагч оролцох тохиолдолд талууд арбитрчын тоог өөрөөр тохиролцоогүй бол нэхэмжлэгчид хамтран нэг арбитрчыг, хариуцагчид хамтран нэг арбитрчыг 30 хоногийн дотор тус тус томилно.
- 11.12. Арбитрын Ерөнхийлөгч арбитрчыг томилохдоо талуудын шаардлагыг хангаж байгаа

эсэх, мэргэжил, мэргэшсэн байдал, дадлага туршлага, арбитрын хэргийг шийдвэрлэхэд оролцсон байдал, хэргийн болон ажлын ачаалал, цаг зав, хэлний чадвар болон бусад нөхцөл байдлыг харгалзан үзнэ.

- 11.13. Талууд өөрөөр тохиролцоогүй бол арбитрын бүрэлдэхүүний даргалагч, эсхүл нэг арбитрын бүрэлдэхүүн нь хуульч мэргэжилтэй байна.
- 11.14. Арбитрчыг татгалзан гаргах, арбитрч үүргээ гүйцэтгэх боломжгүй болсон бол Арбитрын тухай хуулийн 14, 15, 16, 17 дугаар зүйлд заасан асуудлаар гаргасан Спортын Арбитрын Ерөнхийлөгчийн шийдвэр эцсийнх байна.
- 11.15. Сонгогдсон Арбитрч нь энэхүү дүрэмд заасны дагуу өөрсдийн үйл ажиллагааг хараат бус, нөлөөнд автагдахгүйгээр явуулах мэдэгдэлд гарын үсэг зурна.

Арван хоёр. Арбитрчын хараат бус байдал, идэвхи

- 12.1. Спортын арбитрын Арбитрч нь хараат бус, бие даасан байна. Арбитрч тухайн маргааныг хянан шийдвэрлэхдээ аливаа хөндлөнгийн нөлөөнд автахгүйгээр, зөвхөн өөрийн мэргэжлийн мэдлэг, боловсрол, ажлын ур чадвар, ёс зүй, хуульд захирагдан үнэнч шударгаар ажиллана.
- 12.2. Спортын Арбитрч нь орон тооны бус, өөр ажил, албан тушаал эрхэлдэг онцлогтой боловч Арбитрчаар сонгогдсоноо хүлээн зөвшөөрсөн, нөлөөллийн мэдүүлэгт гарын үсэг зурсан үеэс хойш арбитрын аливаа ажиллагаанд өөрийн цаг заваа зориулан, идэвхи санаачилгатай, хуулийн хугацаанд үүргээ гүйцэтгэнэ.
- 12.3. Спортын Арбитрчаар томилогдох хүсэлт авсан этгээд тухайн маргаанд ажиллахаа хүлээн зөвшөөрөхөөс өмнө талуудын талаарх мэдээлэл, нэхэмжлэлтэй танилцан өөрийн хараат бус, бие даасан байдалд эргэлзээ төрүүлэх нөхцөл байдал байгаа болон ажиллах цаг зав боломжгүй талаар Спортын арбитрын Ажлын албанд мэдэгдэнэ. Үүнд:
  - 12.3.1. Талуудын харилцан тохиролцсон шаардлагыг хангаж байгаа эсэх;
  - 12.3.2. Талуудтай аливаа маргаантай асуудлаар шүүх, арбитраар хэрэг хянан шийдвэрлэхэд шүүгч, арбитрч, хэргийн оролцогч, зохигч, гуравдагч этгээд, өмгөөлөгч, гэрч, шинжээч, хэлмэрч, орчуулагчаар оролцож байсан;
  - 12.3.3. Талууд, өмгөөлөгч, төлөөлөгч нь арбитрын бүрэлдэхүүнд байгаа арбитрчтай төрөл садан, хувийн харилцаатай, сүүлийн 3 жилийн байдлаар захирах, захирагдах харилцаанд байсан;
  - 12.3.4. Талуудад мэргэжлийн зөвлөгөө, үйлчилгээ үзүүлж байсан, тэдгээрийн төлөөлөгч, өмгөөлөгчидтэй хамтран ажиллаж байсан, нэгдмэл сонирхолтой;
  - 12.3.5. Энэ дүрмийн 11.6-д заасан арбитрчыг сонгосон;
  - 12.3.6. Бусад нөхцөл байдлын улмаас хэргийг шударгаар шийдвэрлэж чадах талаар үндэслэл бүхий эргэлзээтэй байдал байгаа бол.
- 12.4. Талууд болон сонирхогч этгээдийн хүсэлтээр Ажлын алба арбитрчын хараат бус, эргэлзээ төрүүлэхүйц нөхцөл байдал байгаа эсэх талаар холбогдох байгууллагаас мэдээлэл, лавлагаа авч болно.
- 12.5. Арбитрч нь дээрх нөхцөл байдал байгаа бол томилогдохоосоо өмнө болон томилогдсоныхоо дараа аль ч үед арбитрын бүрэлдэхүүн, Ажлын алба, талуудад бичгээр мэдэгдэх үүрэгтэй бөгөөд ийнхүү мэдэгдэхдээ арбитрчаар ажиллах, эсхүл

татгалзах тухай саналаа ирүүлнэ.

Арван гурав. Арбитрчыг татгалзах үндэслэл

- 13.1. Спортын арбитрчыг Арбитрын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.2 дахь хэсэгт заасан үндэслэлээр татгалзан гаргана.
- 13.2. Талууд Спортын арбитрчыг татгалзан гаргах журмыг тохиролцоогүй бол арбитрчыг татгалзах хүсэлтэй байгаа тал арбитрын бүрэлдэхүүний талаар, эсхүл энэ дүрмийн 13.1-т заасан нөхцөл байдлын талаар мэдсэнээс хойш 14 хоногийн дотор татгалзан гаргах хүсэлтээ бичгээр үйлдэн арбитрын бүрэлдэхүүнд хүргүүлнэ. Татгалзан гаргах хүсэлтэд нэр дурдсан арбитрч өөрийн хүсэлтээр үүргээсээ чөлөөлөгдсөн, эсхүл нөгөө тал татгалзлыг хүлээн зөвшөөрснөөс бусад тохиолдолд татгалзан гаргах хүсэлтийг бичгээр хүлээн авснаас хойш 30 хоногийн дотор арбитрын бүрэлдэхүүн шийдвэрлэнэ.
- 13.3. Арбитрчыг татгалзан гаргах хүсэлтийн талаар нэгдсэн саналд хүрч чадаагүй тохиолдолд тухайн хүсэлтийг Ерөнхийлөгч эцэслэн шийдвэрлэнэ.
- 13.4. Арбитрчыг нэг аль талаас татгалзан гаргах тухай хүсэлт гаргаж байгааг нөгөө тал зөвшөөрсөн, эсхүл арбитрч өөрөө татгалзан гаргах хүсэлт гаргасныг бүрэлдэхүүн хүлээн авсан бол тухайн арбитрчын уг хэрэгт оролцох бүрэн эрх дуусгавар болно.

Арван дөрөв. Арбитрчыг нөхөн томилох

- 14.1. Арбитрчыг татгалзан гаргасан буюу арбитрч үүргээ удаан хугацаагаар гүйцэтгэх боломжгүй болсон, эсхүл арбитрчаар ажиллахаас өөрөө татгалзсан тохиолдолд түүний эрх, үүрэг дуусгавар болсон бол шинэ арбитрчыг өмнөх арбитрчыг томилсон журмын дагуу нөхөн томилно.
- 14.2. Арбитрч нь ёс зүйн зөрчил гаргасан, хууль, дүрмээр тогтоосон хугацаанд үүргээ зохих ёсоор биелүүлэхгүйгээс талуудад чирэгдэл учруулсан, хүнд суртал, идэвхи санаачилгагүй байдал нь арбитрын нэр хүнд, албаны нэр төрд харшилсан бол Ерөнхийлөгч арбитрчын эрх, үүргийг тухайн хэргийн хувьд дуусгавар болгож арбитрчыг шинээр нөхөн томилож талуудад мэдэгдэнэ.
- 14.3. Арбитрын бүрэлдэхүүн нөхөн томилогдсон бол өмнөх бүрэлдэхүүний ажиллагаанаас хойш үргэлжлүүлэн явуулах эсэхийг талуудтай тохиролцон тодорхойлно.
- 14.4. Талуудын томилсон аль нэг арбитрчын эрх, үүрэг дуусгавар болж, нөхөн сонгогдсон буюу томилогдсон тохиолдолд даргалагч арбитрчыг хэвээр үлдээх эсэхийг тухайн бүрэлдэхүүн шийдвэрлэнэ.

Арван тав. Арбитрын шийдвэрийг баталгаажуулах

- 15.1. Талууд өөрөөр тохиролцоогүй бол арбитрын бүрэлдэхүүн аль нэг талын Арбитрын шийдвэрийг баталгаажуулах тухай хүсэлтийг үндэслэлтэй гэж үзвэл шийдвэрийн биелэлтийг урьдчилан хангах хуульд нийцсэн арга хэмжээг авч болно.
- 15.2. Арбитрын ажиллагааны өмнө, эсхүл ажиллагааны явцад шийдвэрийн биелэлтийг хангах арга хэмжээ авхуулах зорилгоор шүүхэд хүсэлт гаргаж болно. Энэ нь арбитрын

хэлэлцээртэй ямар нэг байдлаар зөрчилдсөн гэж үзэхгүй.

Арван зургаа. Арбитрын ажиллагаа явуулах арга, хэлбэр

- 16.1. Арбитрын хуралдааныг талууд арбитрт итгэл үзүүлсэн бол нотлох баримт дээр түшиглэн талуудыг оролцуулахгүйгээр хуралдах, эсхүл талуудыг оролцуулан мэтгэлцэх хуралдаан, эсхүл видео болон теле хуралдаан, мөн тусгай техник хэрэгсэл ашиглан арбитрын үйл ажиллагааны бүхий л явцыг харуулсан цахим хуралдаан хэлбэрээр явуулж болно.
- 16.2. Хэргийн оролцогчид зөвшөөрсөн бол гэрч болон шинжээчээс урьдчилан мэдүүлэг авч хуралдаанд биечлэн оролцохоос чөлөөлж болно.
- 16.3. Арбитрын бүрэлдэхүүн талуудад эрх тэгш байдлаар хандаж, ажиллагааны зохих шат бүрийг шуурхай бөгөөд үр дүнтэй, ажил хэрэгч явуулахад бүхий л хүчин чармайлт гаргаж, шаардлагатай гэж үзсэн, талууд хүлээн зөвшөөрөхүйц арга, хэлбэрээр ажиллагааг явуулна. Үүнд дугуй ширээний зарчмаар буюу мэтгэлцэхдээ суудлаасаа заавал босохгүйгээр, бичиг баримтаа чөлөөтэй ашиглах боломжоор хангагдаж, онц шаардлагатай үед өмгөөлөгчтэйгөө болон нөгөө талтайгаа зөвшилцөх боломжоор хангагдаж, аль болох захирамжлах аргаас татгалзах хэлбэрээр явуулна.
- 16.4. Арбитрын бүрэлдэхүүн ажиллагааны үр дүнтэй байдлыг хангахын тулд талуудын саналыг харгалзан арбитрын хэлэлцээрт үл харшлах зохих процессын журам болон арбитрын ажиллагааны завсрын хуваарийг тогтоож, харилцан тохиролцсон хугацааг сунгах эсхүл богиносгож болно.
- 16.5. Талууд арбитрын бүрэлдэхүүнтэй харилцах аливаа харилцаа холбоог ажлын алба болон нөгөө талдаа заавал мэдэгдэх бөгөөд ийм харилцаа холбоог тэдгээрийг оролцууланнэг цаг хугацаанд, хамтран явуулна. Аль нэг тал арбитрчтай ганцаарчилсан харилцаа холбоо тогтоох, уулзалт хийхийг хориглоно.
- 16.6. Хэрвээ хуралдааныг гадаад хэл дээр явуулах бол орчуулагч, хэлмэрч боломжтой бол спортын орчуулагч оролцуулна. Орчуулагч нь мэргэжлийн диплом, үнэмлэх, зөвшөөрөлтэй байхаас гадна хөндлөнгийн байх зарчмаар сонгогдсон байна.
- 16.7. Арбитрын бүрэлдэхүүн хэргийн оролцогчдын тайлбарыг сонссоны дараа нэмэлт материал цуглуулах шаардлагатай гэж үзвэл ажиллагааны аль ч үед гэрчээс мэдүүлэг авч, шинжээчийн дүгнэлтийг сонсож мөн хэргийн үнэн зөвийг тогтооход шаардлагатай гэж үзсэн бусад арга хэмжээг бие даан авч хэрэгжүүлж болно.

Арван долоо. Арбитрын ажиллагаа явуулах журмыг тодорхойлох

- 17.1. Талууд өөрөөр харилцан тохиролцоогүй бол Арбитрын бүрэлдэхүүн талуудын саналыг авч арбитрын үндсэн хуралдааны журмыг тодорхойлох урьдчилсан хуралдааныг зохион байгуулна.
- 17.2. Арбитрын үндсэн хуралдааны журмыг тогтоохдоо аль болох талуудын саналд тулгуурлах зарчмыг түлхүү баримтлах ба өөр өөр саналтай бол арбитрын бүрэлдэхүүн зөвлөлдөж үндсэн хуралдааны журмыг хууль, энэхүү дүрэмд нийцүүлэн тогтооно.

- 17.3. Арбитрын хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны журамд дараах зүйлийг тусгана.
Үүнд:
- 17.3.1. Талуудын албан ёсны нэр, хаяг
  - 17.3.2. Арбитрын хэлэлцээр
  - 17.3.3. Арбитрын харьяалал
  - 17.3.4. Маргааны агуулга, нэхэмжлэлийн шаардлага
  - 17.3.5. Хариу тайлбар
  - 17.3.6. Арбитрын хураамж, зардал
  - 17.3.7. Бусад ажиллагаа /гэрч, шинжээч, үзлэг, нотлох баримт гаргуулах г.м./
  - 17.3.8. Арбитрын ажиллагаа явуулах газар
  - 17.3.9. Арбитрын ажиллагаа явуулах хэл, бичиг
  - 17.3.10. Арбитрын ажиллагаанд хэрэглэх эрх зүй
  - 17.3.11. Арбитрын үндсэн хуралдааны тов
  - 17.3.12. Арбитрын хуралдааны хэлбэр
- 17.4. Арбитрын ажиллагааны журамд талууд болон арбитрын бүрэлдэхүүн гарын үсэг зурж баталгаажуулах бөгөөд хэлбэрэлтгүй сахина.
- 17.5. Арбитрын бүрэлдэхүүний даргалагч нь арбитрын урьдчилсан болон үндсэн хуралдааныг удирдана.
- 17.6. Даргалагч арбитрч нь арбитрын шийдвэр гаргах, шийдвэрт нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, тайлбарлах, нэмэлт шийдвэр гаргах, арбитрын ажиллагааны журмыг тодорхойлох, арбитрчыг татгалзан гаргах, нөхөн томилохоос бусад асуудлаар, тухайлбал, арбитрын ажиллагааны явцад гарах горимын шинжтэй зарим асуудлыг дангаар шийдэж болно.

Арван найм. Арбитрын ажиллагаа, хуралдаан хийх газар

- 18.1. Арбитрын ажиллагаа явуулах газар болон хуралдаан хийх газрыг талууд харилцан тохиролцоно.
- 18.2. Хэрэв талууд харилцан өөрөөр тохиролцоогүй бол хэрэг, маргааныг зөв, шуурхай, бусдад чирэгдэл багатай, маргаан үүссэн нутаг дэвсгэрийн орон зай, зам тээврийн нөхцөл, гарах зардал зэргийг харгалзан арбитрын бүрэлдэхүүн арбитрын ажиллагаа явуулах газар болон хуралдаан хийх газрыг тодорхойлно.
- 18.3. Талууд өөрөөр тохиролцоогүй бол шаардлагатай тохиолдолд арбитрын бүрэлдэхүүн гэрч, шинжээч, талуудын мэдүүлгийг сонсох, бараа бүтээгдэхүүн, эд хөрөнгө, баримт бичигт үзлэг, шалгалт хийх зэрэг ажиллагааг арбитрын ажиллагаа явуулах газраас өөр газар явуулж болно.

Арван ес. Арбитрын ажиллагааны хэл

- 19.1. Талууд Арбитрын ажиллагааг явуулах хэлийг тохиролцож өөрөөр тогтоож болно. Хэрэв талууд энэ талаар тохиролцоогүй бол хэрэглэх эрх зүй, маргааны агуулга, талууд аль улсын харьяат болох, тэдний сайн мэдэх хэл зэргийг үндэслэн Арбитрын бүрэлдэхүүн ажиллагааны хэлийг сонгож тогтооно.
- 19.2. Энэхүү дүрмийн дагуу Арбитрын ажиллагаа явуулахаар тогтоосон хэл, бичгийг

арбитрын бүхий л ажиллагаанд хэрэглэнэ.

- 19.3. Арбитрын ажиллагааны явцад тогтоосон хэл, бичгээс өөр хэл, бичгээр үйлдэгдсэн аливаа бичгэн нотлох баримтыг тогтоосон хэл рүү орчуулахыг талуудаас шаардана.
- 19.4. Бичгэн орчуулга нь албан ёсны орчуулга хийх эрх бүхий этгээдийн гарын үсэг, тамга тэмдгээр баталгаажсан, талууд хүсвэл нотариатаар гэрчлүүлсэн байж болно.
- 19.5. Талууд монгол хэл, бичиг мэдэхгүй бол Арбитрын ажиллагаанд гадаад хэлний орчуулагч, хэлгүй, дүлий г.м. хөгжлийн бэрхшээлтэй, бичиг үсэг мэдэхгүй бол хэлмэрч оролцуулж болох бөгөөд энэхүү хэлмэрч болон орчуулгын үнэн зөв болон зардлыг талууд өөрсдөө хариуцна.
- 19.6. Арбитрын бүрэлдэхүүн шаардлагатай тохиолдолд талуудаас үл хамаарах хөндлөнгийн орчуулагч, хэлмэрч томилж болно. Хөндлөнгийн хэлмэрч, орчуулагч тусгай тэмдэгт, дохио зангаа ашигласан бол хэрэгт авч баталгаажуулах бөгөөд зардлыг талуудаас гаргуулна.
- 19.7. Талууд өөр өөр хэлээр харилцдаг бол Арбитрын бүрэлдэхүүн тэдний сайн мэдэх хэл дээр, ийм боломжгүй бол тус бүрийн орчуулагчийг оролцуулах журмаар төрөлх буюу сайн мэдэх хэл дээрээ тайлбар хийх, хуралдаанд оролцох, үг хэлэх боломжоор хангана.
- 19.8. Арбитрын бүрэлдэхүүнд хэд хэдэн улсын арбитрчид орсон нөхцөлд зөвхөн арбитрч нарын бие даасан орчуулагч оролцуулах бөгөөд түүнээс нууц хадгалах баталгаа гаргуулан авч зөвлөлдөх тасалгаанд орчуулагчийн тусламжийг авч болно.
- 19.9. Арбитрын ажиллагааны албан ёсны бичиг баримт нь Төрийн албан ёсны хэлний тухай хуулийн заалт шаардлагыг хангасан байна.

Хорь. Талуудын эрх, үүрэг

- 20.1. Талууд Спортын арбитрын ажиллагаанд тэгш эрхтэй оролцох бөгөөд өөрсдийн байр суурийг чөлөөтэй, харьцангуй бие даасан байдлаар, хөндлөнгийн нөлөөллөөс ангид нөхцөлд илэрхийлэх боломжоор бүрэн хангагдсан байх ба бусдын хууль ёсны ашиг сонирхолд хүндэтгэлтэй хандах зарчмыг баримтална.
- 20.2. Талууд Спортын арбитрын ажиллагааны явцад тайлбар, хүсэлт гаргах, үг хэлэх, нотлох баримт гаргах, мэтгэлцэх эрхээ адил хэлбэр, хугацаа, тэгш эдлэх боломжоор хангагдсан байна. Харин энэхүү эрхээ эдлээгүй явдал тухай оролцогчийн хувийн асуудал бөгөөд эрхээ эдлэлгүй дараагийн ажиллагаанд оролцсон бол уг эрхээ эдэлсэнтэй адилтган тооцно.
- 20.3. Спортын арбитрын ажиллагаанд оролцогч талууд нь дараах эрхийг эдэлнэ.
  - 20.3.1. Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны аль ч үед хэргийн материалтай танилцах, өөрсдийн зардлаар хуулбарлан авах, тэмдэглэл үйлдэх, Спортын арбитрын хуралдааны үед даргалагч арбитрчын зөвшөөрлөөр бусад оролцогчдод асуулт тавих, хариулт авах
  - 20.3.2. Шинжээч томилуулах, үзлэг явуулах, гэрч асуулгах, хэлмэрч, орчуулагч оролцуулах тухай хүсэлт гаргах
  - 20.3.3. Спортын арбитрын бүрэлдэхүүн, арбитрч, шинжээч, орчуулагч, гэрч, хэлмэрч бусад этгээдийг арбитрын ажиллагаанд оролцуулахаас татгалзан гаргах
  - 20.3.4. Нэхэмжлэгч нь нэхэмжлэл гаргасан үндэслэл буюу нэхэмжлэлийг өөрчлөх, нэхэмжлэлийн шаардлагын хэмжээг ихэсгэх буюу багасгах, эсхүл

нэхэмжлэлээс татгалзах, эвлэрэн хэлэлцэх

20.3.5. Хариуцагч нь нэхэмжлэлийг хүлээн зөвшөөрөх, татгалзах, сөрөг нэхэмжлэл гаргах, эвлэрэн хэлэлцэх

20.3.6. Хуульд заасан үндэслэл болон хүндэтгэн үзэх шалтгааны улмаас хуралдаан хойшлуулах хүсэлт гаргах

20.4. Спортын арбитрын ажиллагаанд оролцогч талууд нь дараах үүргийг хүлээнэ.

20.4.1. Спортын арбитрын Ажлын алба, нарийн бичгийн даргын дуудсан хугацаанд арбитрт ирж нэхэмжлэлээ гардан авах, арбитрын хуралдаанд хүрэлцэн ирэх, биечлэн оролцох

20.4.2. Нэхэмжлэл болон татгалзлын үндэслэл болох нөхцөл байдлын талаарх нотлох баримтыг өөрсдөө гарган өгөх, цуглуулах. Бичмэл нотлох баримтыг арбитрт эхээр нь, хэрэв эхийг өгөх боломжгүй бол нотариатчаар гэрчлүүлсэн хуулбарыг өгнө. Хуулбарыг өгсөн үед шаардлагатай гэж үзвэл Спортын арбитр жинхэнэ эхийг шаардан авах эрхтэй. Бичмэл нотлох баримтыг шаардан авахад бэрхшээлтэй байвал зохигчийн хүсэлтээр түүний хадгалагдаж байгаа газарт нь үзлэг явуулах ба шинжлэн судалж талуудыг байлцуулна.

20.4.3. Спортын арбитрт гаргаж өгсөн нэхэмжлэл болон бусад бичиг баримтын хуулбарыг нөгөө талд танилцах боломжоор хангуулах

20.5. Спортын арбитрын бүрэлдэхүүн болон нарийн бичгийн даргаас тавьсан шаардлага, Спортын арбитрын бүрэлдэхүүний гаргасан шийдвэрийг хүндэтгэн биелүүлэх Талууд иргэн бол арбитрын ажиллагаанд төлөөлөгч оролцуулахдаа эдлэх эрх, үүргийг нь тодорхойлсон, нотариатаар баталгаажуулсан итгэмжлэлийг арбитрт ирүүлнэ. Харин талууд хуулийн этгээд бол албан бичгээр итгэмжлэл олгож болно.

20.6. Итгэмжлэл Монгол улсын Иргэний хуулийн 64 дүгээр зүйлд заасан шаардагыг хангах бөгөөд нэмэлтээр электрон шуудангийн хаяг, харилцах утасны дугаарыг тусгасан байна.

20.7. Өмгөөлөгч оролцох бол хууль зүйн туслалцааны гэрээ хийгдсэн байна. Талууд болон тэдгээрийн төлөөлөгч, өмгөөлөгч арбитрын ажиллагааны тухай мэдэгдлийн дагуу оролцоогүй, арбитрын хуралдаанд ирээгүй, эсхүл хуралдааны явцад хурлыг орхин гарсан нөхцөлд, нөгөө талын саналыг харгалзан хуралдааныг хойшлуулах, эсхүл хуралдааныг ердийн журмаар үргэлжлүүлнэ.

Хорин нэг. Гуравдагч этгээд

21.1. Талууд арбитрын ажиллагаанд гуравдагч этгээдийг татан оролцуулах талаар хүсэлт гаргах эрхтэй бөгөөд үндэслэлээ нотолсон холбогдох баримт бичгийг хавсаргана. Спортын Арбитрын бүрэлдэхүүн хүсэлтийг хүлээн авсан бол арбитрын Ажлын алба нь гуравдагч этгээдээр татагдсан этгээдэд шийдвэр, хүсэлт түүний хавсралтуудыг танилцуулах бөгөөд тайлбар гаргах хугацааг тогтоож өгнө.

21.2. Хэрэв гуравдагч этгээд нь арбитрын ажиллагаанд оролцохоос татгалзвал энэ тухайгаа оролцогчийн мэдэгдлийг гардаж авснаас хойш 10 хоногийн дотор шалтгаанаа нотлох баримтын хамт бичгээр ирүүлнэ. Ажлын алба нь хэргийн оролцогчдод гуравдагч этгээдийн хүсэлтийг танилцуулан үүнтэй холбогдуудан тэдний саналыг авна.

21.3. Гуравдагч этгээд нь арбитрын хэлэлцээрийн гэрээгээр үүрэг хүлээсэн эсхүл хэргийн

оролцогчид тохиролцон бичгээр хэлэлцээр хийсэн бол арбитрын ажиллагаанд оролцохоос татгалзах эрхгүй.

Хорин хоёр. Нотлох баримт гаргах ба цуглуулах

- 22.1. Арбитрын хэргийн нотлох баримт нь талууд, тэдгээрийн төлөөлөгч, гуравдагч этгээдийн тайлбар, гэрчийн мэдүүлэг, бичмэл /гэрээ хэлэлцээр, протокол, тодорхойлолт, төлбөрийн даалгавар, тооцооны баримт, тооцоо нийлсэн акт, хилээр нэвтрүүлэх барааны гаалийн мэдүүлэг, чанарын сертификат гэх мэт/ болон электрон хэлбэр дэх баримтууд, шинжээчийн дүгнэлт, эд мөрийн баримт, үзлэгийн тэмдэглэл зэргээс бүрдэнэ.
- 22.2. Спортын Арбитрын нарийн бичгийн дарга нь хэргийг хянан шийдвэрлэх бэлтгэл ажиллагааны явц байдлыг арбитрын бүрэлдэхүүн\даргалагч\ -д долоо хоногт нэгээс доошгүй удаа утсаар болон биечлэн танилцуулах бөгөөд зарим даалгаврыг арбитрч нь Спортын арбитрын нарийн бичгийн даргад өгч гүйцэтгүүлнэ.
- 22.3. Арбитрын бүрэлдэхүүн шаардлагатай бол талуудаас нэмэлт нотлох баримт шаардах бөгөөд эдгээрийг арбитрт ирүүлэх хугацааг тогтооно.
- 22.4. Нотлох баримтыг тухайн хэрэгт хамааралтай, ач холбогдолтой, үнэн зөв, эргэлзээгүй талаас харьцуулах, жиших аргачлалаар үнэлэх нь арбитрын бүрэлдэхүүний бүрэн эрхэд хамаарна.
- 22.5. Талууд тэдгээрийн төлөөлөгч, гуравдагч этгээд нь өөрийн шаардлага, татгалзлын үндэслэл болж байгаа нөхцөл байдлыг өөрөө нотлох үүрэгтэй.
- 22.6. Талууд, тэдгээрийн төлөөлөгч, гуравдагч этгээд нь хуурамч нотлох баримт гаргах буюу хууль бус аргаар цуглуулахыг хориглоно. Ийм арга хэлбэрээр гаргасан нотлох баримт нь нотлох чадвараа алдах бөгөөд арбитрын шийдвэрийн үндэслэл болохгүй.
- 22.7. Арбитрын үндсэн хуралдааны үед шинэ нотлох баримт бүрдүүлэх шаардлагатай гэж үзвэл арбитрын бүрэлдэхүүн арбитрын хуралдааныг хойшлуулж болно.
- 22.8. Нотлох баримт бүрдүүлэхэд шүүх болон бусад байгууллагаас туслалцаа авч болно.

Хорин гурав. Хэргийн бодит нөхцөл байдлыг тогтоох

- 23.1. Спортын арбитрын бүрэлдэхүүн маргааны бодит байдлыг тогтооно. Ийнхүү тогтоохдоо арбитрын бүрэлдэхүүн гэрч дуудах, шинжээч томилох, үзлэг хийх болон баримт бичиг нэмж гаргуулах, хуулиар зөвшөөрсөн бусад ажиллагаа- /туршилт хийх, даалгавар бичих г.м /-г хийнэ.
- 23.2. Шаардлагатай бол талуудын хүсэлт болон бүрэлдэхүүнээс шинжээчийн дүгнэлт гаргуулахаар нарийн мэргэжлийн, хөндлөнгийн шинжээч томилно.
- 23.3. Шинжээч нь зарчмын хувьд тухайн томилгоог хүлээн авахын өмнө арбитрын бүрэлдэхүүнд өөрийн мэргэшил болон бие даасан, талуудаас хараат бус байдлын талаарх мэдэгдлийг ирүүлнэ.
- 23.4. Шинжээч нь шаардлагатай гэж үзвэл тухайн хэргийн материалтай танилцах, нэмэлт материал гаргаж өгөхийг арбитраас болон талуудаас шаардах, үзлэг хийх эрхтэй.
- 23.5. Шинжээч дүгнэлтийг эргэлзээтэй гэж үзвэл талууд түүнээс татгалзаж болно. Ийнхүү татгалзан гарах асуудлыг арбитрын бүрэлдэхүүн шийдвэрлэнэ.

- 23.6. Аль нэг шинжээч нь бусад шинжээчийн дүгнэлттэй санал нийлэхгүй байвал дүгнэлт, тайлбараа тусад нь гаргаж болно.
- 23.7. Үзлэгийг хэргийн оролцогчдыг оролцуулан хийж, тэмдэглэл үйлдэнэ. Хэргийн оролцогчид урьдчилан мэдэгдэх ба ирээгүй нь үзлэг хийхэд саад болохгүй.
- 23.8. Арбитрын хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаатай холбогдуулан бусдаас нарийн мэргэжлийн туслалцаа авч болно. Үүнд маргаантай шийдвэрийг гаргасан холбоо, нийгэмлэг болон спорттой холбоотой байгууллагуудаас санал авах ажиллагаа хамаарна.
- 23.9. Талууд арбитрын бүрэлдэхүүний шаардсан бичиг баримт, бодит нотлох баримт болон бусад нотлох баримтыг хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр, тогтсон хугацаанд гаргаж өгөөгүй бол арбитрын бүрэлдэхүүн хэрэгт цугларсан нотлох баримтын хүрээнд шийдвэр гаргаж болно.
- 23.10. Арбитрын бүрэлдэхүүн болон талууд арбитрын хуралдаанд гэрч оролцуулж болох ба гэрчээс урьдчилан мэдүүлэг авч болно.
- 23.11. Хэргийн оролцогчид, гэрч нарыг хуралдаанд ирэхийг мэдэгдсэн боловч хүрэлцэн ирээгүй байсан ч хуралдааныг явуулан, арбитрын шийдвэрийг гаргана.

Хорин дөрөв. Тэмдэглэл

- 24.1. Хэрэг хянан шийдвэрлэх хуралдаан болон хуралдаанаас гадуур явагдсан бусад ажиллагааных талаар дэлгэрэнгүй тэмдэглэл хөтөлнө. Тэмдэглэлийг хуралдааны нарийн бичгийн дарга хөтөлнө. Тэмдэглэлд хуралдаан даргалагч болон хуралдааны нарийн бичгийн дарга гарын үсэг зурж, албажуулна.
- 24.2. Тэмдэглэлд хуралдаан болон ажиллагааг хэн, хэзээ, хаана явуулсан, түүний эхэлсэн, дууссан цаг, түүнд оролцогчдын овог нэр, хаяг, түүнчлэн үйл ажиллагааны дэс дараалал, явц, илэрсэн нөхцөл байдлыг бичнэ.
- 24.3. Арбитрын хуралдааны явц болон бусад ажиллагааг зөвхөн арбитрын нарийн бичгийн дарга, шаардлагатай бол мэргэжлийн байгууллага, ажилтнаар техник хэрэгслэл ашиглан дуу, дүрс, фото, бичлэг хийх, хуулбарлан буулгаж болно.
- 24.4. Хэргийн оролцогчид хуралдааны тэмдэглэлтэй танилцаж болно. Энэ тохиолдолд танилцсан этгээдээр гарын үсэг зуруулсан байна.

Хорин тав. Талууд үүргээ биелүүлэхгүй байх

- 25.1. Нэхэмжлэгч шаардлагаа тодорхойлоогүй, мөнгөн дүнгээр илэрхийлээгүй, үйл баримт холбогдох баримтаа ирүүлээгүй, энэ талаар тогтоосон хугацаа дууссан бол арбитрын бүрэлдэхүүн арбитрын ажиллагааг дуусгавар болгох тухай шийдвэр гаргаж болно.
- 25.2. Хариуцагч тогтоосон хугацаанд хариу тайлбараа ирүүлээгүй бол нэхэмжлэлийн шаардлагыг хүлээн зөвшөөрсөнд тооцож арбитрын бүрэлдэхүүн арбитрын ажиллагааг үргэлжүүлэн явуулна.
- 25.3. Талууд арбитрын ажиллагааны талаар болон хуралдааны товыг албан ёсоор хүлээн авсан боловч хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд оролцоогүй, эсхүл тогтоосон хугацаанд нотлох баримтаа гаргаж өгөөгүй бол арбитрын бүрэлдэхүүн ажиллагааг

үргэлжлүүлж, цугларсан нотлох баримтад үндэслэн шийдвэр гаргана.

Хорин зургаа. Арбитрын урьдчилсан хуралдаан

- 26.1. Арбитрын тухай хуулийн 52 дугаар зүйлийн 52.4-д заасны дагуу маргаанаа Спортын Арбитраар шийдвэрлүүлэхээр талууд бие даасан арбитрын хэлэлцээр хийсэн, эсхүл спортын арга хэмжээний гэрээндээ тусгасан, мөн маргаан үүссэний дараа тохиролцсон, түүнчлэн аль нэг тал Спортын Арбитраар шийдвэрлэхийг эсэргүүцээгүй, хүлээн зөвшөөрсөн үйлдэл хийсэн бол арбитрын хэлэлцээртэй адилтган үзнэ.
- 26.2. Спортын арбитраар маргааныг шийдвэрлүүлэхийн тулд дараах нөхцлийг бичгээр илэрхийлсэн байна:
  - 26.2.1. Аливаа спортыг зохион байгуулах үйл ажиллагааны гэрээнд “Маргааныг Монголын Олон улсын ба үндэсний Спортын арбитраар шийдвэрлүүлнэ” гэж тусгасан байх
  - 26.2.2. Олон улсын ба Үндэсний Спортын Арбитрын бие даасан тусгай хэлэлцээр хийсэн байх /загвар гэрээг хавсаргав/.
  - 26.2.3. Маргаан үүссэний дараа мэтгэлцэгч талууд маргаанаа Спортын арбитраар шийдвэрлүүлэхээр тохиролцсон,
  - 26.2.4. Арбитрт хэлэлцээргүйч арбитрт шууд хандах, нөгөө тал үүнийг нь эсэргүүцээгүй, хүлээн зөвшөөрсөн, хариу тайлбар, нотлох баримт гаргаж мэтгэлцсэн нөхцөлд арбитрын хэлэлцээр хийсэнтэй адилтган үзэх,
- 26.3. Арбитрын бүрэлдэхүүн маргааныг арбитрын харьяаллын маргаан мөн эсэхийг тогтоох бөгөөд талууд арбитрын хэлэлцээртэй эсэх, тухайн хэлэлцээр хүчин төгөлдөр эсэхийг шийдвэрлэнэ.
- 26.4. Гэрээний арбитрын заалтыг гэрээний бусад нөхцөл хүчинтэй эсэхээс үл хамаарч бие даасан, арбитрын хэлэлцээртэй гэж үзнэ.
- 26.5. Талууд харьяаллын талаар гомдол гаргахаар бол нэхэмжлэлд тайлбар гаргахаасаа өмнө тус арбитрын бүрэлдэхүүнд гаргана. Нэхэмжлэлийг хүлээн авсан, арбитрч сонгосон, харьяаллын талаар тайлбар гаргасан, урьдчилсан хуралдаанд оролцсон нь арбитрын хэлэлцээр болон харьяаллыг хүлээн зөвшөөрсөн гэж үзэх үндэслэл болохгүй.
- 26.6. Шүүх, бусад эрх бүхий байгууллага шийдвэрлэхээр хуулиар тусгайлан харьяалал тогтоосон аливаа хэрэг, маргаанаас бусад, спорттой холбоо бүхий, Арбитрын тухай хууль болон хэлэлцээрт тусгайлан заасан спортын маргааныг тус арбитр харьяалан хянаж шийдвэрлэнэ.

Хорин долоо. Арбитрын үндсэн хуралдаан

- 27.1. Спортын арбитрын хуралдаанд талууд биечлэн оролцохгүй, арбитрын бүрэлдэхүүнд итгэл үзүүлэн маргааныг цугларсан нотлох баримтад үндэслэн шийдвэрлүүлэх хүсэлт гаргавал арбитрын бүрэлдэхүүн хэрэгт авагдсан нотлох баримтын үндсэн дээр хэргийг зөвлөлдөх журмаар шийдвэрлэж болно.
- 27.2. Талууд арбитрын хуралдаанд оролцохоор тохиролцсон, эсхүл аль нэг тал ийнхүү хүсэлт гаргасан бол арбитрын бүрэлдэхүүн талуудыг оролцуулан арбитрын

хуралдааныг мэтгэлцэх зарчмаар явуулж хэргийг шийдвэрлэнэ.

- 27.3. Арбитрын хуралдаан болох газар, огноог талуудад урьдчилан /харилцаа холбооны бүх боломжит хувилбараар/ мэдэгдэнэ.
- 27.4. Арбитрын бүрэлдэхүүн хэрэг хянан шийдвэрлэхдээ хэргийн талаар авагдсан нотлох баримтыг бүх талаас нь шинжлэн судалж, хэргийн оролцогчдын шаардлага, тайлбарыг сонсож, талуудыг тайлбар хийх адил боломжоор хангалттай хангагдсан гэж үзсэн тохиолдолд зөвлөлдөхөөр арбитрын хуралдааныг завсарлана.
- 27.5. Арбитрын хуралдаан завсарласнаар арбитрын бүрэлдэхүүн тусгайлан зөвлөлдөх бөгөөд зайлшгүй шаардлагатай гэж үзвэл өөрийн санаачилгаар арбитрын шийдвэр гаргахаас өмнө хуралдааныг дахин үргэлжлүүлж болно.
- 27.6. Арбитрчид тусгайлан зөвлөлдөхдөө хаалттай хийх ба зөвлөлдөх тасалгааны нууцыг чандлан хадгална.
- 27.7. Арбитрын бүрэлдэхүүн зөвлөлдөж олонхийн саналаар шийдвэрээ гаргах бөгөөд зөвлөлдөх хугацааг хязгаарлахгүй, арбитрын бүрэлдэхүүний шийдвэрийн агуулгыг танилцуулж хуралдааныг хаана.

Хорин найм. Талууд эвлэрэн хэлэлцэх

- 28.1. Арбитрын ажиллагааны явцад болон арбитрын бүрэлдэхүүн зөвлөлдөхөөс өмнө талууд маргааны талаар эвлэрэн хэлэлцэж болно.
- 28.2. Арбитрын бүрэлдэхүүний шийдвэр гарахаас өмнө талууд эвлэрэхээр санал нэгдсэн бол арбитрын бүрэлдэхүүн арбитрын ажиллагааг дуусгавар болгох тухай шийдвэр гаргах, эсхүл талууд эвлэрэн хэлэлцсэнээ арбитрын шийдвэрт тусгуулах хүсэлт гаргавал эвлэрлийн нөхцөлийг арбитрын шийдвэрт тусгаж баталгаажуулна. Шийдвэрт түүнийг гаргасан үндэслэлийг заахгүй байж болно.
- 28.3. Эвлэрлийн гэрээг баталгаажуулсан шийдвэр нь арбитрын бүрэлдэхүүний хэрэг хянан шийдвэрлэсэн тухай шийдвэрийн адил хүчинтэй.
- 28.4. Спортын Арбитрын хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны явцад талууд эвлэрүүлэн зуучлалын журмаар эвлэрэн хэлэлцэх хүсэлт гаргавал арбитрын бүрэлдэхүүн мэргэшсэн эвлэрүүлэн зуучлагчид хандах боломжийг талуудад хуульд заасан хугацаагаар олгоно.

Хорин ёс. Арбитрын шийдвэр

- 29.1. Арбитрын хэргийг нэгээс илүү арбитрч шийдвэрлэж байгаа тохиолдолд арбитрын бүрэлдэхүүнээс гарах аливаа шийдвэрийг олонхийн саналаар гаргана.
- 29.2. Арбитрын шийдвэрийг бичгээр үйлдэх бөгөөд үүнийг талууд заавал дагаж мөрдөх бөгөөд тогтоосон хугацаанд нь биелүүлэх үүрэгтэй.
- 29.3. Арбитрын бүрэлдэхүүн зөвлөлдөөд гаргасан шийдвэрийнхээ агуулгыг талуудад танилцуулах бөгөөд ийнхүү танилцуулахад талууд оролцохгүй байж болно. Арбитрын шийдвэрийн агуулгыг танилцуулсан өдрөөс хойш 14 хоногийн дотор бичгээр үйлдэж албажуулсан байна.
- 29.4. Арбитрын шийдвэр гаргасан огноог арбитрын хуралдаан явуулсан тохиолдолд

шийдвэрийн агуулгыг танилцуулсан өдөр, харин Арбитрын хуралдаан явуулалгүй шийдвэргаргасан тохиолдолд арбитрчид шийдвэрт гарын үсэг зурсан өдөр байна.

- 29.5. Арбитрын бүрэлдэхүүн арбитрын шийдвэрийн эх хувийг хэрэгт, зохигчид, оролцогчдын зохих тоогоор үйлдэнэ. Ажлын алба шийдвэрийн нэг хувийг хавтаст хэрэгт хадгалж, бусад эх хувийг талуудад гардуулах буюу хүргүүлнэ.
- 29.6. Арбитрын ажиллагааны явцад гарсан нэмэлт зардлыг талууд бүрэн төлөх хүртэл арбитрын шийдвэрийг талуудад хүргүүлэх ажиллагааг хойшлуулж болно.

Гуч. Арбитрын ажиллагааг дуусгавар болгох

- 30.1. Арбитрын ажиллагааг дуусгавар болгохдоо Арбитрын тухай хуулийн 45 дугаар зүйлд заасныг баримтална. Мөн доорх үндэслэлээр арбитрын ажиллагааг дуусгавар болгоно.
  - 30.1.1. Тус арбитрын харьяаллын маргаан биш болох нь тогтоогдсон
  - 30.1.2. Талууд эвлэрсэн, хариуцагч нэхэмжлэлийн шаардлагыг хүлээн зөвшөөрсөн, шийдвэр гарахаас өмнө сайн дураар биелүүлсэн, нэхэмжлэлээ татан авсан, нэхэмжлэлээсээ татгалзсан
  - 30.1.3. Талууд арбитрын зардлыг тогтоосон хугацаанд төлөөгүй
  - 30.1.4. Талууд арбитрын бүрэлдэхүүний шаардлагыг биелүүлээгүй, арбитрын ажиллагаанд оролцоогүй, идэвхигүй оролцсон, эсхүл арбитрын ажиллагааг үргэлжлүүлэх боломжгүй болсон
- 30.2. Арбитрын шийдвэрт засвар оруулах, тайлбарлах, нэмэлт шийдвэр гаргахдаа Арбитрын тухай хуулийн 46 дугаар зүйлийг баримтална.
- 30.3. Тухайн арбитрын бүрэлдэхүүн шийдвэрт засвар оруулах, тайлбарлах, нэмэлт шийдвэр гаргах үндэслэлгүй гэж үзвэл энэ тухайгаа талуудад бичгээр мэдэгдэнэ.

Гучин нэг. Арбитрын шийдвэрийг биелүүлэх

- 31.1. Спортын Арбитрын шийдвэр хуулийн хүчин төгөлдөр болмогц заавал биелэгдэх бөгөөд талууд шийдвэрийг хүндэтгэн биелүүлэх үүрэгтэй.
- 31.2. Спортын Арбитрын шийдвэр нь тус улсын нутаг дэвсгэрт, түүнчлэн гадаад улсад гүйцэтгэгдэнэ.

Гучин хоёр. Спортын Арбитрын ажиллагааг түргэвчилсэн хэлбэрээр явуулах журам

- 32.1. Талууд арбитрын ажиллагааг түргэвчилсэн хэлбэрээр явуулахаар тохиролцож болно.
- 32.2. Арбитрын ажиллагааг түргэвчилсэн хэлбэрээр явуулахаар бол маргаан шийдвэрлэх арбитрын бүрэлдэхүүн нэг арбитрчаас бүрдэх бөгөөд тухайн арбитрчыг Арбитрын Ерөнхийлөгч томилно.
- 32.3. Арбитрч арбитраас хэргийн материал хүлээн авсан даруйд арбитрын ажиллагаа явуулах журмыг тодорхойлоход зайлшгүй шаардлагатай энэхүү дүрмийн 17 дугаар зүйлийн 17.3-д заасан асуудлаар өөрсдийн саналыг 7 хоногийн дотор бичгээр ирүүлэхийг талуудаас шаардана.

- 32.4. Арбитрч арбитрын ажиллагааг явуулах журмыг талуудын урьдчилан бичгээр ирүүлсэн саналын үндсэн дээр тодорхойлох бөгөөд хэрэв талууд санал зөрвөл арбитрч өөрөө тодорхойлно.
- 32.5. Арбитрч арбитрын ажиллагаа явуулах журмыг бичгээр гарган, гарын үсэг зуран баталгаажуулж талуудад хүргүүлнэ.

Гучин гурав. Гомдол гаргах

- 33.1. Спортын арбитрын маргааныг хянан шийдвэрлэх явцад гарсан шийдвэрийн талаар гаргасан гомдлыг Арбитрын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлд зааснаар шийдвэрлэнэ.
- 33.2. Спортын арбитрын шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл тухайн арбитрын ажиллагаа явагдсан нутаг дэвсгэрийн Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүхэд, хуульд заасан хугацааны дотор гомдол гаргаж болно.
- 33.3. Давж заалдах гомдол нь Арбитрын ажиллагааны явцад хэргийн оролцогчийн хуулиар олгосон эрхийг эдлүүлсэн эсэхээр хязгаарлагдана. Шийдвэрийг хүлээн зөвшөөрөхгүй байгаа ямар эрхийг, хэрхэн эдлүүлээгүй талаарх хууль зүйн үндэслэл, нотолгоог заана.
- 33.4. Гомдол гаргагч нь давж заалдах шатанд арбитрын хураамжийг хуульд заасан хэмжээгээр төлсөн байх ёстой.
- 33.5. Гомдол гаргах хугацаа нь шийдвэрийг хүлээн авсан өдрөөс хойш хуанлийн 30 хоног байна.
- 33.6. Ажлын алба хариуцагчид гомдлыг танилцуулах ба хариуцагч гомдолд бичгээр 7 хоногийн хугацаанд тайлбар гаргах эрхтэй.
- 33.7. Ажлын алба нь арбитрын хэрэг, давж заалдах гомдол, гомдлын үндэслэл, хариу тайлбар зэрэг холбогдох баримт бичгийг давж заалдах шатны шүүхэд илгээнэ.

Гучин дөрөв. Хариуцлагаас чөлөөлөгдөх

- 34.1. Арбитрчид хэрэг шийдвэрлэхтэй холбоотой үүргээ санаатайгаар зөрчсөнөөс бусад үйлдлийн төлөө хариуцлага хүлээхгүй.
- 34.2. Арбитрчид, Ажлын албаны ажилтнууд Спортын арбитрын ажиллагааны явцад санаатайгаар үүргээ зөрчсөн буюу ноцтой үр дагавар бүхий эс үйлдэл гаргаснаас бусад үйлдэл, эс үйлдлийн төлөө хариуцлага хүлээхгүй.

Гучин тав. Нууцлал

- 35.1. Спортын Арбитрын бүрэлдэхүүн болон арбитрч, талууд, бусад оролцогсод, Ажлын албаны ажилтан, гэрч, шинжээч арбитрын ажиллагаанд оролцсон бүх этгээд Спортын Арбитрын ажиллагааны талаар болон нотлох баримтын талаарх нууцыг хадгалах үүрэгтэй.
- 35.2. Спортын арбитр хэрэг, маргааныг шийдвэрлэсэн шийдвэрийг талуудын зөвшөөрөлгүйгээр хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр нийтлэхгүй, нэвтрүүлэхгүй. Харин бүх шийдвэрийн нэгдсэн эмхэтгэл гаргах, статистик тоон мэдээллийг гаргах шаарлага гарсан үед оролцогсдын нэр, хаягийг өөрчлөх, эсхүл нэргүйгээр хэвлэн нийтэлж

болно. Энэ тохиолдолд Ерөнхийлөгчийн тушаалаар шийдвэрлэнэ.

Гучин зургаа. Арбитрын шийдвэрийг гүйцэтгэх шүүгчийн захирамж, гүйцэтгэх хуудас, биелүүлэх ажиллагаа

- 36.1. Арбитрын шийдвэрийг албадан биелүүлэх тухай болон гүйцэтгэх хуудас бичүүлэх тухай хүсэлт, арбитрын шийдвэр, шийдвэр хуулийн хүчин төгөлдөр болсон тодорхойлолтын хамт арбитрын ажиллагаа явагдсан тухайн орон нутгийн анхан шатны шүүхэд гаргана.
- 36.2. Шүүх хүсэлтийг хүлээн авсан нөхцөлд Шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад хандаж арбитрын шийдвэрийг биелүүлэх арга хэмжээ авна.
- Спортын арбитрын шийдвэрийг бусад улсад биелүүлэх бол Олон Улсад биелүүлэх Гадаадын Арбитрын шийдвэрийг хүлээн зөвшөөрч, гүйцэтгэх тухай 1958 оны Нью-Йоркийн конвенцид Монгол Улс 1994 онд нэгдэн орсон тул Спортын Арбитрын шийдвэрийг дээрхи конвенцийн дагуу дэлхийн бусад улс оронд гүйцэтгэнэ.
- 36.3. Спортын Арбитрын шийдвэрийг гадаад улсад гүйцэтгэх бол 1958 оны Нью-Йоркийн конвенцийн заасан баримт бичгийг бүрдүүлэхээс гадна дээр дурдсан баримт бичгийг нэмэлтээр бүрдүүлнэ.

Гучин долоо. Арбитрын шийдвэрийн биелэлтийг дүгнэх

- 37.1. Олон улсад биелүүлэх гадаадын Арбитрын шийдвэрийг хүлээн зөвшөөрч, гүйцэтгэх тухай 1958 оны Нью-Йоркийн конвенцид нэгдсэн улс оронд гүйцэтгэгдсэн шийдвэрийн талаар нэхэмжлэгч, эсхүл тухайн улсын холбогдох байгууллагаас лавлагаа авч хэрэгт хавсаргана.
- 37.2. Спортын Арбитрын шийдвэрийг Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр гүйцэтгэсэн талаар лавлагааг нэхэмжлэгч, хариуцагч, шийдвэр гүйцэтгэх газраас лавлагаа авч хэрэгт хавсаргана.
- 37.3. Гадаад улсын Спортын арбитрын шийдвэрийг Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт биелүүлсэн тухай лавлагааг мөн холбогдох газраас авч, Монголын спортын арбитрын шийдвэрийг биелүүлсэн талаар нэгдсэн мэдээллийн санд оруулах ажиллагааг Ажлын алба хариуцан гүйцэтгэнэ.

Гучин найм. Дүрмийн хүчин төгөлдөр байдал

- 38.1. Энэхүү дүрэм 2023 оны 02 дугаар сарын 07-ны өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр мөрдөгдөнө.

**СПОРТЫН АРБИТРЫН ҮНДСЭН ЗАРДАЛ БОЛОН НЭМЭЛТ ЗАРДЛЫН
ХЭМЖЭЭГ ТООЦОХ ЖУРАМ**

Нэгдүгээр зүйл. Олон улсын маргааны арбитрын үндсэн зардлын хэмжээг нэхэмжлэлийн үнийн дүнгээс доорх хувь хэмжээгээр тогтооно. Үүнд:

/АНУ-ын доллараар/

	Нэхэмжлэлийн үнийн дүн	Арбитрын үндсэн зардал
1	1-1,000	Үнийн дүнгийн 30 хувь
2	1,001-5,000	300 дээр 1,000-аас дээш үнийн дүнгийн 3.0 хувиар
3	5,001-10,000	420 дээр 5,000-аас дээш үнийн дүнгийн 3.0 хувиар
4	10,001-50,000	570 дээр 10,000-аас дээш үнийн дүнгийн 3.0 хувиар
5	50,001-100,000	1,770 дээр 50,000-аас дээш үнийн дүнгийн 3.0 хувиар
6	100,001-200,000	3,270 дээр 100,000-аас дээш үнийн дүнгийн 3.0 хувиар
7	200,001-500,000	6,270 дээр 200,000-аас дээш үнийн дүнгийн 2.5 хувиар
8	500,001-1,000,000	13,770 дээр 500,000-аас дээш үнийн дүнгийн 2.0 хувиар
9	1,000,001-аас дээш	23,770 дээр 1,000,000-аас дээш үнийн дүнгийн 1.5 хувиар

Хоёрдугаар зүйл. Дотоодын маргаан шийдвэрлэх арбитрын үндсэн зардлын хэмжээг нэхэмжлэлийн үнийн дүнгээс доорх хувь хэмжээгээр тогтооно. Үүнд:

/Төгрөгөөр/

	Нэхэмжлэлийн үнийн дүн	Арбитрын үндсэн зардал
1	5,000,000 хүртэлх	500,000 төгрөг
2	5,000,001-10,000,000	250,000 дээр 5,000,000-ээс дээш үнийн дүнгийн 2.5 хувиар
3	10,000,001-50,000,000	375,000 дээр 10,000,000-ээс дээш үнийн дүнгийн 2 хувиар
4	50,000,001-100,000,000	1,175,000 дээр 50,000,000-ээс дээш үнийн дүнгийн 1.7 хувиар
5	100,000,001-200,000,000	2,025,000 дээр 100,000,000-ээс дээш үнийн дүнгийн 1.5 хувиар
6	200,000,001-500,000,000	3,525,000 дээр 200,000,000-ээс дээш үнийн дүнгийн 1.3 хувиар
7	500,000,001-1,000,000,000	7,425,000 дээр 500,000,000-ээс дээш үнийн дүнгийн 1.0 хувиар
8	1,000,000,001-аас дээш	12,425,000 дээр 1,000,000,000-ээс дээш үнийн дүнгийн 0.8 хувиар

Гуравдугаар зүйл. Арбитрын ажиллагааны үндсэн зардал

- 3.1. Арбитрын үндсэн зардалд Монголын Олон улсын ба Үндэсний Спортын арбитрын хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаатай холбогдон гарах дараах санхүүжилт хамаарна. Үүнд:
  - 3.1.1. Арбитрын үйлчилгээний
  - 3.1.2. Арбитрын захиргааны үйл ажиллагааны
  - 3.1.3. Арбитрч, илтгэгч болон нарийн бичгийн даргын ажлын цалин хөлс
- 3.2. Нэхэмжлэл гаргасан тал эхний ээлжинд арбитрын зардалыг дээрх хувь хэмжээгээр төлнө.
- 3.3. Сөрөг нэхэмжлэл гаргасан тал нэхэмжлэгчийн нэгэн адил арбитрын зардал төлнө.
- 3.4. Нэхэмжлэгч тал арбитрын зардлыг хэсэгчлэн төлөх талаар арбитрт хүсэлт гаргаж болно. Хэсэгчлэн төлөх эхний зардлын доод хэмжээ арбитрын нийт зардлын 50 хувиас доошгүй байна. Үлдэх хэсгийг арбитрын үндсэн хуралдаанаас өмнө бүрэн төлсөн байна.
- 3.5. Монголын Олон улсын ба Үндэсний Спортын арбитрын холбооны дансанд арбитрын зардлыг төлбөр орсноор уг зардлыг төлсөнд тооцно. Уг зардлыг дансанд оруулах үүргийг нэхэмжлэгч, түүний гүйцэтгэлийг шалгаж хэрэгжүүлэх үүргийг Монголын Олон улсын ба Үндэсний Спортын арбитрын Ажлын алба хариуцна.
- 3.6. Олон улсын маргааны арбитрын зардлын төлбөрийг АНУ-ын доллараар тооцож, ‘Төв банкны тухай’ хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1 дэх хэсэгт заасны дагуу нэхэмжлэл гаргах өдрийн Монголбанкнаас зарласан албан ёсны ханшаар тооцож Монгол төгрөгөөр төлнө.
- 3.7. Олон улсын маргааны арбитрын зардал нь АНУ-аас өөр улсын валютаар үнэлэгдсэн тохиолдолд арбитрын зардлыг нэхэмжлэл гаргах үеийн Монголбанкнаас зарласан албан ёсны ханшаар тооцно.
- 3.8. Дотоодын маргааны нэхэмжлэлийн үнийн дүн АНУ-ын доллараар эсвэл өөр улсын валютаар үнэлэгдсэн тохиолдолд нэхэмжлэл гаргах өдрийн Монголбанкнаас зарласан албан ёсны ханшаар тооцож арбитрын зардлыг төлнө.
- 3.9. Нэхэмжлэлийн шаардлагыг мөнгөн дүнгээр хэмжигдэх, илэрхийлэх боломжгүй тохиолдолд арбитрын зардлын хураамж 5,000,000 төгрөг байна.
- 3.10. Нэхэмжлэл, сөрөг нэхэмжлэлийн талаар арбитрын ажиллагаа хийх явцад болон шийдвэр гаргах үедээ зарцуулсан бодит зардлыг тооцож тухайн арбитрын бүрэлдэхүүн нэхэмжлэлийн үнийн дүнг тодорхойлож, зардлын хэмжээг тогтооно.
- 3.11. Арбитрын үндсэн зардлыг энэ журмын 5 дугаар зүйлд зааснаас бусад тохиолдолд буцаан олгохгүй.

Дөрөвдүгээр зүйл. Арбитрын ажиллагааны нэмэлт зардал

- 4.1. Нэмэлт зардалд тухайн хэргийг хянан шийдвэрлэхэд холбогдох бусад зардал багтана. Үүнд: шинжээчтэй холбогдон гарах зардал, арбитрын шийдвэрээр гүйцэтгэсэн ажил нь үүрэгт хамаарахгүй бол ажлын хөлс, үзлэг хийхэд гарсан зардал, хэлмэрчлэл, орчуулга хийх, гэрчийн зардал, арбитрчдын болон нарийн бичгийн даргын томилолтын зардал, арбитрын байнгын байрлах газраас өөр газарт арбитрын хуралдаан хийсэнтэй холбогдсон зардал болон бусад зардал орно.
- 4.2. Арбитр аль нэг талаас эсвэл талуудаас хэрэг хянан шийдвэрлэхтэй холбоотой нэмэлт зардлыг урьдчилан төлүүлнэ. Нэмэлт зардалд төлсөн төлбөр илүү гарсан тохиолдолд арбитрын шийдвэр гарсны дараа тухайн илүү төлбөрийг буцаан олгоно.
- 4.3. Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаа дууссаны дараа хэрэгт байгаа нотлох баримт, албан бичгийн хуулбар, шийдвэр зэргийг хуулбарлан авахад хуудас тутамд 5,000 төгрөг, лавлагаа 10,000 төгрөг төлнө.

Тавдугаар зүйл. Арбитрын ажиллагааны зардлаас буцаан олгох

5.1 Арбитрын ажиллагааны журмыг батлахаас өмнө нэхэмжлэгч нэхэмжлэлээ буцаан авсан, талууд эвлэрэн хэлэлцсэн, хариуцагч нэхэмжлэлийн шаардлагыг биелүүлснээр арбитрын ажиллагааг дуусгавар болгосон бол арбитрын үндсэн зардлын төлбөрийн 50 хувийг нэхэмжлэгчид буцаан олгоно.

5.2. Арбитрын хэрэг хянан шийдвэрлэх хуралдаан хийхээс өмнө талууд эвлэрэн хэлэлцсэн, нэхэмжлэгч нэхэмжлэлээ буцаан авсан, хариуцагч нэхэмжлэлийн шаардлагыг хүлээн зөвшөөрсөн, биелүүлснээр арбитрын ажиллагааг бодит зардлыг тооцон арбитрын үндсэн зардлын төлбөрийг 40 хүртэл хувийг нэхэмжлэгчид буцаан олгож болно.

5.3. Арбитрын ажиллагааны явцад арбитрын хэлэлцээр хүчингүй болох, тус арбитрын харьяалалын маргаан биш болох нь тогтоогдсон тохиолдолд арбитрын зардлын 80 хувийг нэхэмжлэгчид буцаан олгоно.

5.4. Арбитрын хэрэг хянан шийдвэрлэх хуралдаан хийхээс өмнө талууд эвлэрэн хэлэлцэж хэргийг хэрэгсэхгүй болгосон тохиолдолд талууд өөрөөр тохиролцоогүй бол арбитрын орлогод үлдсэн зардлыг талуудад тэнцүү хувиар хариуцуулж болно.

Зургаадугаар зүйл. Арбитрын ажиллагаатай холбоотой бусад зардал

6.1. Аль нэг талын сонгосон арбитрч арбитрын ажиллагаа явуулах газарт байнга оршин суудаггүй тохиолдолд түүний арбитрын хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд оролцох зардлыг сонгосон тал төлнө. Хэрэв ийм арбитрч арбитрын бүрэлдэхүүний даргалагчаар томилогдсон бол түүнийг арбитрын ажиллагаанд оролцоход гарах зардлыг талууд тэнцүү хувааж төлнө.

Долоодугаар зүйл. Арбитрын ажиллагааны зардлын талаарх талуудын эрх

7.1. Аль нэг тал арбитрын ажиллагаатай холбогдон өөрөөс гарсан нэмэлт зардлыг буруутай талаас нөхөн төлүүлэхээр нэхэмжлэх эрхтэй бөгөөд нэхэмжлэлийн үнийн дүнгийн хэмжээгээр энэхүү журамд заасны дагуу арбитрын зардлыг төлнө.

7.2. Аль нэг талын хүсэлтээр арбитрын хуралдаанд орчуулга хийх, баримт бичгийг орчуулах бол орчуулгын зардлыг хүсэлт гаргасан тал төлнө. Арбитрын бүрэлдэхүүний санаачлагаар баримт бичгийг орчуулах бол орчуулгын зардлыг талууд тэнцүү хувааж төлнө. Хэрэв талууд харилцан тохиролцон хуралдааныг Монгол хэлээс өөр хэлээр явуулахаар бол орчуулгын зардлыг талууд тэнцүү хувааж төлнө.

7.3. Аль нэг талын хүсэлтээр шинжээч томилох бол шинжээчийн зардлыг хүсэлт гаргасан тал, Арбитрын бүрэлдэхүүний санаачлагаар шинжээч томилох бол шинжээчийн зардлыг талууд тэнцүү хувааж төлнө.